

**CITIZEN
RIGHTS**

**NÁROKUJTE
SI SVOJE
PRÁVO**

European Alternatives (EA) is a transnational civil society organisation and citizen movement promoting democracy, equality and culture beyond the nation state.

This publication has been produced with the financial support of the Fundamental Rights and Citizenship Programme of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of European Alternatives and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

European Alternatives is implementing the project in partnership with eleven organisations across Europe:

- > Academia Cidada
- > Centro di eccellenza Altiero Spinelli
- > CIDEM
- > Consiglio Nazionale delle Ricerche
- > European Civic Forum
- > Human Rights League / Liga za ľudské práva
- > Hungarian Europe Society
- > Insitutul European din Româna
- > Krytyka Polityczna
- > Move BG
- > Tele Radio City

This project is funded
by the Fundamental
Rights and Citizenship
programme of the
European Union

OBSAH

- 04 Úvod
- 05 **1: Digitálne súkromie**
- 06 > Poznajte
- > Pochopte
- 07 > Kedy môže niekto spracúvať moje osobné údaje?
 - > Aké mám práva podľa Smernice o ochrane osobných údajov?
- 08 > Prípadové štúdia 1: Právo byť zabudnutý
 - > Kontext
 - > Prípad
 - > Proces
 - > Rozhodnutie
- 09 > Posúdenie
- 11 **2: Práva LGBTQI osôb**
- 12 > Poznajte
- > Pochopte
- 14 > Prípadové štúdia 2: Právo na nediskrimináciu z dôvodu sexuálnej orientácie
 - > Kontext
 - > Prípad
 - > Proces
 - > Rozhodnutie
- 15 > Posúdenie
- 16 **3: Pracovné a sociálne práva**
- 17 > Poznajte
- > Pochopte
- 18 > CSlušné pracovné podmienky a ochrana v nezamestnanosti
 - > Zdravotná starostlivosť
- 19 > Vzdelanie
 - > Dôchodky
- 20 > Prípadové štúdie 3: Náboženská výchova na školách:
 - > Kontext
 - > Prípad
 - > Proces
 - > Rozhodnutie
- 21 > Posúdenie
- 22 **4: Migrácia**
- 23 > Poznajte
- 24 > Pochopte
 - > Sloboda pohybu
- 25 > Spoločný európsky azylový mechanizmus >
 - > Kvalifikačná smernica
- 26 > Podmienky prijatia
 - > Záchytné strediská
 - > Migranti bez dokladov a odmietnutí žiadateľa o azyl
- 28 > Prípadové štúdie 4: Sexuálna orientácia ako dôvod na ochranu utečencov
 - > Kontext
 - > Prípad
 - > Rozhodnutie
 - 29 > Posúdenie
- 30 **5: Práva Rómov**
- 31 > Poznajte
- 32 > Pochopte
 - > Prípadové štúdie 5: Nútené sterilizácie rómskych žien
 - > Kontext
 - 33 > Prípad
 - > Proces
 - > Rozhodnutie
 - > Posúdenie
- 34 **6: Občianstvo EÚ**
- 35 > Poznajte
- > Pochopte
 - 36 > Právo na slobodný pohyb a pobyt v rámci Únie
 - > Právo voliť a byť volený (volebné práva)
 - > Právo na diplomatickú a konzulárnu ochranu
 - 37 > Petičné právo oprávňujúce obracať sa na Európsky parlament a európskeho ombudsmana
 - > Právo obracať sa na európske inštitúcie a dostať odpoveď v rodnom jazyku občana EÚ
 - 38 > Právo na prístup k záznamom Európskeho parlamentu, Európskej komisie a Rady
 - > Európska občianska iniciatíva
 - 40 > Prípad di Studio 6: Perdita di Cittadinanza
 - > Kontext
 - > Prípad
 - > Proces
 - > Rozhodnutie
 - 41 > Posúdenie

ÚVOD

Medzi právami garantovanými EÚ a výkonom týchto práv existuje veľká priepasť. Nejasné zákony, slabý vplyv alebo strach z odvety môže zabrániť ľuďom z poznania a požívania svojich práv.

V projekte Citizen Rights sa chceme pozrieť na to, ako, kedy a kde ľudia môžu v EÚ individuálne a kolektívne chrániť a zlepšovať práva. Chceme tiež vidieť, kde sú obmedzené pri výkone ich práv a ako si v rámci nadnárodnej spolupráce dokážete predstaviť a budovať budúcnosť, kde sú tieto práva aktívne chránené.

European Alternatives realizuje projekt v spolupráci s jedenástimi organizáciami po celej Európe. Táto e-kniha predstavuje súčasť projektu venovaného výskumu úlohy, ktorú Európska únia (EÚ) zohráva v procese ochrany občianskych práv, pričom zdôrazňuje oblasti, kde boli na ochranu práv občanov prijaté právne normy ako aj medzery v týchto normách. Súčasne upozorňuje na prípady, v ktorých súdy prijali rozhodnutia ovplyvňujúce práva ľudí žijúcich v EÚ.

Na témach a prípadových štúdiách, ktorým sa táto kniha venuje, možno zreteľne vidieť, že hoci EÚ zaviedla právny rámec, ktorý jej do určitej miery umožňuje chrániť základné a občianske práva, hranice toho, kam EÚ ešte môže a kam už nemôže pri ochrane práv zájsť, obmedzujú schopnosť EÚ naplňať hodnoty, ktoré si dala do vienka, t.j. „úctu k ľudskej dôstojnosti, slobode, demokracii, rovnosti, vláde zákona a ľudským právam, vrátane práv osôb patriacich k menšinám“.

Táto e-kniha je určená pre tých, ktorí sú v téme občianskych práv v Európe nováčikmi alebo sa s ňou hodlajú opätovne oboznámiť a radi by sa o nej dozvedeli viac. Bola vytvorená na vzdelávacie účely a možno ju čítať v kombinácii so vzdelávacou príručkou, ktorú v rámci tohto projektu taktiež zhotovilo združenie European Alternatives a možno ju nájsť na našom webovom sídle. Každá téma zahŕňa zhrnutie (nadviazané slovami „Vedzte, že“), detailnejšie vysvetlenie (nadviazané slovami „Pochopte, že“) a prípadovú štúdiu, ktorá danú tému ilustruje.

AUTORI

Tento materiál vznikol na základe výskumnej práce vykonanej organizáciami Centro di Eccellenza Altiero Spinelli, Consiglio Nazionale delle Ricerche a Institutul European din Româna, ktorých zistenia zhrnuli pracovníci organizácie European Alternatives.

Úplné znenie prípadových štúdií možno nájsť na adrese citizenrights.euroalter.com ako aj v pripravovanej elektronickej knihe určenej na akademické účely.

1

**DIGITÁLNIÉ
SÚKROMIE**

TÉMA 1: DIGITÁLNE SÚKROMIE

Poznajte

Dramatické rozšírenie internetu v posledných dvadsiatich rokoch prinieslo so sebou nové úlohy a výzvy v oblasti ľudských práv, najmä pokiaľ ide o vyváženie slobody médií a slobody prejavu na jednej strane s právom na súkromie a ochranu osobných údajov na strane druhej.

Nech sa považujeme za akokoľvek neznáme osoby, keď napíšeme svoje meno do vyhľadávacieho nástroja, môžeme dostať množstvo výsledkov o sebe na stránkach sociálnych médií, v správach, či v iných formách informácií. Väčšina z nás má digitálnu totožnosť pozostávajúcu z fragmentov minulosti a súčasnosti, ktoré (ako stopa) zostávajú na internete. Túto digitálnu totožnosť vedome alebo nevedome používajú iní aktéri na internete na účely, o ktorých nemusíme nič vedieť.

Odhalenia Edwarda Snowden z roku 2013 o sledovacích programoch, ktoré prevádzkuje Národná bezpečnostná agentúra USA a britská GCHQ¹ zvýšili obavy o ochranu nášho práva na súkromie a ochranu osobných údajov v Európe.

Právo na súkromný život a právo na ochranu osobných údajov sú chránené právom EÚ a Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Ani jedno však nie je absolútne – za istých okolností možno obmedziť vaše právo na súkromie a právo na ochranu osobných údajov.

Vládne sledovacie programy využívali tieto výnimky a hovorili o národnej bezpečnosti, aby zdôvodnili zásahy do súkromia. Je veľmi ťažké spochybniť tieto obmedzenia, keďže informácie o nich sú tajné.

Vývoj práva byť zabudnutý na internete tiež vznáša vážne otázky o úlohe súkromných spoločností pri rozhodovaní o tom, kedy došlo k porušeniu práva.

Pochopte

Právo na súkromie a právo na ochranu osobných údajov sú práva chránené článkami 7 a 8 Charty základných práv EÚ. Právo na súkromný život je v európskom priestore a vo všetkých členských štátoch EÚ takisto chránené článkom 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Smernica o ochrane osobných údajov schválená v roku 1995 taktiež upravuje ochranu osobných údajov v EÚ. Smernica vyžadovala, aby členské štáty EÚ schválili vnútroštátne zákony o ochrane osobných údajov.

Smernica o ochrane osobných údajov z roku 1995 zabezpečuje, že jednotlivci majú silné práva, pokiaľ ide o spracovanie a dohľad nad údajmi, ktoré sa ich priamo týkajú. Medzi tieto práva patrí právo namietat' proti spracovaniu údajov a právo na prístup k vlastným osobným údajom. „Dozorný orgán“ musí dohliadať na to, aby sa informácie zbierali pre „špecifikované, explicitné a zákonné účely,“ a musí urobiť všetko, čo je v jeho silách, aby zabezpečil, že údaje sú presné a upraviť ich alebo vymazať, ak to tak nie je. Smernica o ochrane osobných údajov však ukladá členským štátom povinnosť poskytnúť niekoľko výnimiek v prípadoch verejného záujmu. Rovnaké normy na ochranu osobných údajov neplatia napríklad, keď ide o novinárske, umelecké alebo literárne prejavy.

Súdny dvor Európskej únie nedávno rozhodol, že „právo na ochranu osobných údajov nie je (...) absolútne právo, ale treba ho zvážiť v súvislosti s jeho funkciou v spoločnosti,“ a malo by sa merať na základe princípu proporcionality. Predovšetkým sloboda prejavu sa často dostáva do rozporu s právom na ochranu osobných údajov vzhľadom na jej povahu ako ďalšieho základného práva, ktoré na rozdiel od, dajme tomu, zákazu mučenia alebo otroctva nie je absolútne a treba ho „vnímať vzhľadom na jeho spoločenský účel.“

Režim ochrany osobných údajov EÚ tiež prechádza revíziou. V roku 2012 Európska komisia navrhla nové nariadenie o ochrane osobných údajov, ktoré by malo harmonizovať spôsob, akým členské štáty chránia osobné údaje, výslovne obsahovať aj právo byť zabudnutý na internete, ktoré by ukladalo firmám z tretích krajín ponúkajúcim svoje služby Európanom, aby dodržiavali pravidlá EÚ na ochranu osobných údajov².

¹ <http://www.theguardian.com/world/interactive/2013/nov/01/snowden-nsa-files-surveillance-revelations-decoded#section/1>

² <http://ec.europa.eu/justice/data-protection/>

Kedy môže niekto spracúvať moje osobné údaje?

> Vaše osobné údaje môžu byť spracované len vtedy, ak je splnené jedno z nasledujúcich kritérií: dáte na to súhlas, je to potrebné naplnenie zmluvy, je to vo vašom životnom záujme, je to v legitímnom záujme iných (toto neplatí, ak vaše základné práva prevážia nad legitímnym záujmom), alebo keď je to vo verejnom záujme.

> Citlivé údaje majú prísnejšiu podmienku súhlasu, ktorý musí byť výslovný, a neumožňuje zbierať osobné údaje iba pre účely zmluvy. Citlivé údaje zahŕňajú informácie o vašej rase alebo etnickom pôvode, politických názoroch, náboženskom presvedčení, filozofických názoroch, členstve v odboroch alebo informácie o zdravotnom stave či pohlavnom živote.

> Údaje musia byť získavané zákonným spôsobom, čo nielen že znamená, že existuje konkrétny zákon, ktorý umožňuje štátnym orgánom alebo firmám zbierať vaše osobné údaje, ale že zákon musí existovať pre jeden z účelov uvedených v smernici, alebo pre práva a slobody ostatných. Musí byť takisto nevyhnutný v demokratickej spoločnosti, čo znamená, že zber osobných údajov zodpovedá naliehavej spoločenskej potrebe a spôsob je primeraný účelu.

> Účel zberu osobných údajov musí byť špecificky a jasne zadefinovaný ešte skôr, než sa údaje začnú získavať. Získavať osobné údaje na nešpecifikovaný účel je nezákonné. Prenos údajov tretím stranám je tiež možné len v súlade so zákonom.

> Získavať a spracúvať sa môžu iba údaje, ktoré sú primerané, relevantné a dostatočné pre svoj účel a údaje sa musia získavať na základe vopred deklarovaného účelu. Osoba, ktorá zhromažďuje osobné údaje, musí skontrolovať, či sú presné a aktuálne. Dôležité je, že osobné údaje sa nesmú uchovávať spôsobom, ktorý umožňuje identifikovať konkrétne osoby dlhšie, než je to nevyhnutné pre účely zberu údajov. Možno ich však uchovávať aj dlhšie, pokiaľ sú anonymné.

> Ľudia, ktorí majú vaše osobné údaje, vás musia priebežne informovať o tom, načo používajú vaše údaje, a pokiaľ je to možné, musia konať tak, aby okamžite vyhovelí vašim príaniam týkajúcim sa vašich osobných údajov.

> Ľudia, ktorí majú vaše osobné údaje, majú povinnosť chrániť bezpečnosť a dôvernosť týchto údajov. Poskytovatelia telekomunikačných služieb sú povinní informovať vás, ak došlo k porušeniu bezpečnosti vašich údajov.

Aké mám práva podľa Smernice o ochrane osobných údajov?

Máte právo:

> byť informovaný, ak nejaká osoba alebo firma má vaše osobné údaje vo svojich súboroch (webové stránky, databázy, poskytovatelia služieb, atď.)

> opraviť alebo vymazať svoje osobné údaje, ak sú neúplné alebo nesprávne

> byť plne informovaný a dať svoj súhlas, ak si internetová stránka želá uložiť alebo získať informácie z vášho počítača, alebo sledovať vás, keď ste on-line

> na dôvernú internetovú komunikáciu (napr. e-mailly)

> byť informovaný, ak sa stratili, boli ukradnuté alebo inak sa zverejnili osobné údaje, ktoré mal poskytovateľ služieb, čo pravdepodobne negatívne ovplyvní vaše súkromie

> nedostávať nevyžiadané reklamy (spam)

Prípadová štúdia 1: Právo byť zabudnutý

Kontext

Len veľmi málo ľudí môže tvrdiť, že nikde nezanechali digitálnu stopu. Často to môže byť zmes sociálnych médií a informácií o nás z podujatí, ktorých sme sa zúčastnili, vecí, ktoré sme dosiahli, a občas aj správ a reportáží o nás. Všetky tieto informácie sa dajú ľahko nájsť cez vyhľadávacie nástroje.

Bola to práve nespokojnosť pána Costeju Gonzáleza s jeho digitálnou identitou, ktorá viedla Európsky súdny dvor k rozhodnutiu, že máme právo byť zabudnutí.³

Prípad

Pán Gonzáles namietal voči skutočnosti, že ak niekto hľadal jeho meno na Googli, objavili sa tam dve oznámenia o dražbe jeho domu, ktorý sa predával, aby zaplatil dlhy na sociálnom zabezpečení. Tieto oznámenia sa objavili v španielskych novinách vyše 10 rokov predtým, než podal sťažnosť a vyrovnal dlhy. No keďže tieto oznámenia sa objavovali vždy, keď niekto vyhľadal pána Gonzáleza na Googli, spôsobovali mu problémy v práci.⁴

Proces

Pán Gonzáles poslal v roku 2010 dve žiadosti španielskemu Úradu na ochranu osobných údajov. Najprv žiadal, aby oznám stiahol z webovej stránky príslušných novin, potom žiadal španielsky Google a Google Inc., aby odstránili odkazy zo svojho vyhľadávacieho nástroja.

Španielsky Úrad na ochranu osobných údajov odmietol nariadiť novinám, aby vymazali oznám, keďže bol uverejnený podľa zákona, ale súhlasil s pánom Gonzálesom, že odkazy treba vymazať z vyhľadávania v Googli. Španielsky Google a Google Inc. sa odvolali proti rozhodnutiu na Španielskom najvyššom súde, ktorý o rozhodnutie požiadal Európsky súdny dvor.⁵

Rozhodnutie

13. mája 2014 Európsky súdny dvor jasne rozhodol, že máme právo byť zabudnutí a súhlasil so španielskym Úradom na ochranu osobných údajov, že Google Inc. a Google Španielsko by mali vymazať odkazy na pána Gonzáleza.

Sudcovia nežiadali, aby sa údaje automaticky vymazávali po uplynutí určitého času, ale namiesto toho rozhodli, že každý máme právo na to, aby sa odkazy na informácie vymazali, keď tie informácie sú „neprimerané, nepodstatné alebo už irelevantné či zbytočné.“⁶

V praxi to znamenalo, že firma Google a viaceré ďalšie firmy ako Bing, zaviedli nový systém žiadostí o odstránenie odkazov. Obyvatelia 28 členských štátov EÚ majú k dispozícii internetový formulár, v ktorom môžu požiadať o odstránenie odkazu na isté informácie, ktoré považujú za „neprimerané, nepodstatné alebo už nerelevantné“. Google vytvoril tím právnych odborníkov, ktorí majú posudzovať opodstatnenosť jednotlivých prípadov v závislosti od kritérií, ako sú vek materiálu a záujem verejnosti o získanie prístupu k obsahu. Ak žiadosť schváli, Google pošle oznámenie správcovi siete, v ktorom ho informuje, že sa zruší odkaz na meno danej osoby v príslušnom článku na Googli. Informácia však zostane na internete, a ešte vždy sa dá nájsť, ale na základe iného vyhľadávacieho kritéria. Napríklad dokument s názvom „Polícia vypočúvala Alexandra Dalkirka v súvislosti s lúpežou na Old Road 94“ už nebude možné nájsť podľa mena „Alexander Dalkirk“, ale ešte vždy sa dá nájsť, keď zadáte slová „lúpež na Old Road 94“. V skutočnosti teda článok nie je „zabudnutý“, iba je trochu ťažšie ho nájsť. Google doteraz dostal vyše 230 000 žiadostí o odstránenie informácií, z ktorých asi 60% bolo

³ Pozrite „Žiadosť o predbežné rozhodnutie od Audiencia Nacional (Španielsko) podaná 9.3.2012“, dostupná na adrese <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1427291304831&uri=CELEX:62012CN0131>.

⁴ Ako je uvedené vyššie.

⁵ Ako je uvedené vyššie.

⁶ Ako je uvedené vyššie.

zamietnutých.⁷

Posúdenie

Ukázalo sa, že toto rozhodnutie je kontroverzné⁸ a kritizovali ho nielen poskytovatelia vyhľadávacích nástrojov, ale vo všeobecnosti aj obhajcovia slobody prejavu a ľudských práv.⁹

Právna kritika sa zamerala na nejasnosť rozhodnutia ESD, pokiaľ ide o „právo byť zabudnutý“, ktoré vytvára mnohé neistoty pri uplatňovaní tohto rozhodnutia. Príliš široká definícia „dozorných orgánov“ a posudzovanie práv zo strany súdu, ktorý očividne dáva prednosť právu na súkromie pred ostatnými základnými právami a „nevyvažuje“ ho týmito právami, boli uvedené ako oblasti, ktoré spôsobujú obavy.¹⁰

Rozhodnutie sa takisto nevyjadruje jasne o povinnostiach ostatných vyhľadávacích nástrojov a sprostredkovateľoch, iba o Googli. Čo presne je „vyhľadávací nástroj“? Google v súčasnosti ovláda takmer 90% trhu pre prevádzkovateľov vyhľadávacích nástrojov, ale rozhodnutie je dostatočne široké, takže by sa mohlo dotknúť aj menších spoločností, ktoré majú niekedy viac špecializované zameranie vyhľadávacích nástrojov a menej prostriedkov, aby si poradili s „právom byť zabudnutý“. V rozhodnutí sa podobne tvrdí, že „právo byť zabudnutý“ môže byť obmedzené „v závislosti od úlohy, ktorú dotknutá osoba hrá vo verejnom živote,“¹¹ ale opäť je ťažké určiť hranicu medzi verejnou a súkromnou osobou.

Mimo právnych aspektov sa kritika zameriava na potenciálny negatívny účinok rozhodnutia ESD. Kritici sa boja, že rozhodnutie ESD povedie k „tichým neoprávneným zásahom“¹² Možnosť jednotlivcov žiadať o vymazanie údajov zvýšila obavy, že toto môže viesť k retušovaniu informácií, ktoré sú dôležité pre verejnosť, napríklad neprijemné informácie týkajúce sa verejných činiteľov. Keďže hocikto môže požiadať o vymazanie údajov, objavili sa objavy z autocenzúry a prepisovania dejín.

Odborníci poukázali aj na problémy spojené s uplatňovaním „práva byť zabudnutý“ – od lavíny potenciálnych žiadostí po zistenie koherentného postoja zvyšku sveta k „právu byť zabudnutý“.¹³ Po rozhodnutí ESD sa úloha vyhľadávacích nástrojov podstatne zmenila – stali sa posudzovateľmi základných práv. Google prestal byť iba „sprostredkovateľom“, ktorý je imúnny voči povinnostiam vyplývajúcim z ochrany osobných údajov, a namiesto toho musí hrať aktívnu úlohu a zaistiť, že jednotlivci majú istú mieru kontroly nad svojou digitálnou totožnosťou.

Na druhej strane rozhodnutie privítali ľudia, ktorí kritizovali spôsob, akým internet vystavuje na obdiv časť nášho života prostredníctvom vyhľadávacích nástrojov, a to na úkor ostatných častí nášho života. Privítali ho aj mimovládne organizácie pre úlohu, ktorú by mohlo hrať v takých oblastiach, ako je rehabilitácia bývalých väzňov, alebo pre osoby, ktoré niečo

⁷ Pozrite “European privacy requests for search removals,” (Európske žiadosti o odstránenie výsledkov vyhľadávania), Google (aktualizované 23.3.2015), dostupné: www.google.com/transparencyreport/removals/europeprivacy/?hl=en-US.

⁸ Pozrite napríklad: James Ball, “EU’s “right to be forgotten”: Guardian articles have been hidden by Google,” (Právo EÚ byť zabudnutý: Google skryl články novin The Guardian), The Guardian, 2.7.2015, dostupné na adrese: www.theguardian.com/commentisfree/2014/jul/02/eu-right-to-be-forgotten-guardian-google, Mathew Sparkes “Google removes more links under “right to be forgotten”,” (Google odstránil viac odkazov na základe „práva byť zabudnutý“), The Telegraph, 15.8.2014, dostupné na: www.telegraph.co.uk/technology/google/11038155/Google-removes-more-links-under-right-to-be-forgotten.html.

⁹ Citované: Sophie Curtis a Alice Philipson, “Wikipedia founder: EU’s “right to be forgotten” is ‘deeply immoral,’” (Zakladateľ Wikipédie: „Právo EÚ byť zabudnutý“ je hlboko nemorálne), The Telegraph, 6.8.2014. Dostupné na: www.telegraph.co.uk/technology/wikipedia/11015901/EU-ruling-on-link-removal-deeply-immoral-says-Wikipedia-founder.html, The ECJ ruling does not provide “the “right to be forgotten”,” (Rozhodnutie ESD nedáva „právo byť zabudnutý“), Big Brother Watch, 14.5.2014, dostupné: www.bigbrotherwatch.org.uk/2014/05/ecj-ruling-provide-right-forgotten/

¹⁰ Pozrite Eleni Frantziou “Further Developments in the “right to be forgotten”: The European Court of Justice’s Judgment in Case C-131/12, Google Spain, SL, Google Inc v Agencia Española de Protección de Datos,” (Ďalší vývoj „práva byť zabudnutý“: Rozhodnutie ESD v prípade C-131, Google Španielsko, SL, Google, Inc vs. Agencia Española de Protección de Datos), Human Rights Law Review (2014), str.8.

¹¹ Paragraph 81.

¹² “On being forgotten,” (Byť zabudnutý), The Economist, 17.5.2014, Dostupné na: www.economist.com/news/leaders/21602219-right-be-forgotten-sounds-attractive-it-creates-more-problems-it-solves-being.

¹³ Jonathan Zittrain, “Don’t Force Google to ‘Forget,’” (Nenúťte Google zabúdať), New York Times, 14.5.2014, dostupné: www.nytimes.com/2014/05/15/opinion/dont-force-google-to-forget.html.

napísali na internet, keď boli deti alebo mladiství, a neskôr to oľutovali.¹⁴

Vráťte sa na našu hlavnú stránku venovanú právu na súkromie, aby ste zistili, čo pre to robí občianska spoločnosť.

¹⁴ "Tlačová správa: Reforma ochrany osobných údajov v EÚ, 2012: Európa stanovuje normy pre moderné pravidlá na ochranu osobných údajov v digitálnom veku," Európska komisia, 22.1.2012, dostupné na adrese: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-26_en.htm.

2

PRÁVA LGBTQI OSÔB

TÉMA 2: PRÁVA LGBTQI OSÔB

Poznajete

Charta základných práv Európskej únie (EÚ) ako aj Smernica Rady č. 2000/78/ES ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolanií, výslovne zakazuje diskrimináciu na základe sexuálnej orientácie za určitých okolností. Článok 21 charty stanovuje: „Zakazuje sa akákoľvek diskriminácia najmä z dôvodu (...) sexuálnej orientácie.“ Transsexuálne osoby sú menej zreteľne chránené zo strany práva EÚ – diskriminácia voči nim sa v rámci charty zakazuje ako súčasť kategórie „diskriminácia z dôvodu pohlavia“,¹⁵ pričom Smernica o rodovej rovnosti z roku 2006 zakazuje diskrimináciu v zamestnaní z dôvodu zmeny pohlavia.¹⁶

V procese uplatňovania práv a zákonov EÚ všetky členské štáty EÚ zákonom zakázali diskrimináciu na pracovisku na základe sexuálnej orientácie. Ku koncu roka 2014 až 24 členských štátov EÚ¹⁷ zákonom zakázalo diskrimináciu na základe sexuálnej orientácie aj mimo pracoviska.

Zákony EÚ však nesiahajú tak ďaleko, aby zakazovali diskrimináciu voči transsexuálnym osobám alebo diskrimináciu z dôvodu sexuálnej orientácie mimo oblasti zamestnania. Mnohé krajiny v Európe¹⁸ nariaďujú sterilizáciu transsexuálnych osôb, ktoré absolvovali zákrok na zmenu pohlavia, a niektoré z nich právne neuznávajú rodovú identitu transsexuálnych osôb. Sobášne párov rovnakého pohlavia ani adopcie detí týmito párami nie sú možné vo všetkých členských štátoch EÚ a mnohé z týchto štátov nie sú povinné uznať sobášne párov rovnakého pohlavia uzatvorené¹⁹ v iných členských štátoch EÚ.

Násilie a diskriminácia²⁰ voči osobám hlásiacim sa k spoločenstvu LGBTQI sa vyskytuje v celej EÚ. Viacero členských štátov EÚ nezaraďuje sexuálnu orientáciu a rodovú identitu medzi zákonom uznané motívy pre zločiny.

Pochopte

Popri právach, akým je napríklad sloboda pohybu, Zmluva o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) prostredníctvom Článku 19 (1) zahŕňa aj právo na nediskrimináciu z dôvodu sexuálnej orientácie. Tento článok umožňuje Európskej únii prijímať legislatívu zameranú na potlačanie diskriminácie na základe sexuálnej orientácie za predpokladu, že to spadá do rozsahu jej pôsobnosti.

Spomínaná Smernica č. 2000/78/ES z roku 2000 zaviedla všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v oblasti zamestnania a povolania. Účelom tejto smernice je chrániť európskych zamestnancov pred akýmkoľvek druhom diskriminácie založenom na pohlaví, veku, rasy, sexuálnej orientácie, atď. Toto poslanie bolo ďalej posilnené Lisabonskou zmluvou, ktorá pozdvihla Chartu základných práv EÚ na rovnakú právnu úroveň ako ostatné zmluvy spoločenstva a ktorá z toho dôvodu zakazuje „akúkoľvek diskrimináciu z dôvodu (...) sexuálnej orientácie“.

Smernica č. 2000/78/ES bola dôležitým medzníkom v boji za zákaz diskriminácie na pracovisku na základe sexuálnej orientácie, keďže mnohé európske krajiny v tom čase ešte nemali primerané antidiskriminačné zákony. Smernica č. 2006/54/ES túto zásadu nediskriminácie na pracovisku ďalej rozšírila na oblasť pohlavia, pričom výslovne stanovila, že sa vzťahuje aj na diskrimináciu voči osobám, ktoré podstúpili zákrok na zmenu pohlavia.

¹⁵ fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-being-trans-eu-comparative_en.pdf

¹⁶ fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-being-trans-eu-comparative_en.pdf

¹⁷ fra.europa.eu/en/speech/2014/tackling-sexual-orientation-and-gender-identity-discrimination-next-steps-eu-and-member

¹⁸ tgeu.org/trans-rights-europe-map-2015/

¹⁹ <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/report-europe-and-central-asia/>

²⁰ <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/report-europe-and-central-asia/>

Správy Európskej komisie o pokroku pri uplatňovaní Smernice č. 2000/78/ES²¹ a Smernice č. 2006/54/ES konštatujú²², že obe smernice sa k dnešnému dňu poväčšine uplatňujú vo všetkých členských štátoch. Napriek tomu správa o Smernici č. 2000/78/ES poukázala na určité pretrvávajúce ťažkosti pri jej uplatňovaní, zatiaľ čo správa o Smernici č. 2006/54/ES zdôraznila, že iba štyri členské štáty EÚ doposiaľ výslovne zakázali diskrimináciu z dôvodu zmeny pohlavia, pričom ostatné sa uchýlili k širšej definícii pojmov.

Prieskum analyzujúci situáciu európskej LGBT komunity²³, ktorý v roku 2012 uskutočnila Agentúra EÚ pre základné práva, odhalil, že mnohí členovia LGBTQI komunity čelia diskriminácii a násiliu.

> Medzi 20% a 60% transsexuálov skonštatovalo, že majú osobnú skúsenosť s diskrimináciou alebo prenasledovaním kvôli tomu, že boli inými vnímaní ako transsexuáli;

> V niektorých krajinách až 40% respondentov prieskumu skonštatovalo, že svoju sexuálnu či rodovú identitu radšej taja zo strachu pred prenasledovaním či dokonca násilím; a

> Medzi 36% a 79% respondentov v rámci celej EÚ sa na verejnosti vyhýba držaniu sa za ruky s partnerom rovnakého pohlavia zo strachu pred útokmi, vyhrážkami či prenasledovaním.

Navrhovaná Smernica²⁴ o rovnakom zaobchádzaní s osobami bez ohľadu na náboženstvo či vieru, postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu aj mimo pracoviska je predmetom diskusií od roku 2008, avšak dodnes neprišlo k jej schváleniu.

²¹ ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/com-2013-861-final_en.pdf

²² ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/com-2013-861-final_en.pdf

²³ fra.europa.eu/DVS/DVT/lgbt.php

²⁴ www.socialplatform.org/news/state-of-play-of-the-blocked-equal-treatment-directive/

Prípadová štúdia 2: Právo na nediskrimináciu z dôvodu sexuálnej orientácie

Kontext

Pravidlá EÚ od národných parlamentov vyžadujú, aby prijímali zákony, ktoré zakazujú diskrimináciu na pracovisku z dôvodu sexuálnej orientácie. Od vnútroštátnych súdov sa následne očakáva, že budú interpretovať a vymáhať zákony schválené národnými parlamentmi; no keďže sú tieto zákony inšpirované pravidlami EÚ a hlavným poslaním Súdneho dvora Európskej únie je zabezpečiť dôsledné uplatňovanie týchto pravidiel, možno na tento súd podávať podnety v prípade, ak sú pôvodné pravidlá považované za nejasné.

Keď rumunské sudy postúpili prípad, v ktorom figuroval legendárny miestny futbalový klub, na Súdny dvor Európskej únie, bolo to práve pre nedostatočnú zreteľnosť pravidiel zakazujúcich diskrimináciu z dôvodu sexuálnej orientácie.

Prípad

V prípade išlo o žalobu podanú rumunskou mimovládnu organizáciou Accept, ktorá sa zapodieva ochranou a presadzovaním práv LGBT osôb, na Rumunskú národnú radu proti diskriminácii (CNCD).

Prípad sa začal verejnými komentármi Georgeho Becaliho, akcionára a manažéra futbalového klubu Steaua Bukurešť, ktorý počas rozhovoru o možnosti angažovania profesionálneho hráča s domnelou homosexuálnou orientáciou vyhlásil, že by nikdy nedovolil, aby jeho tím podpísal zmluvu s homosexuálnym hráčom. Becali svoje tvrdenia odôvodnil tým, že nešlo o diskrimináciu a že nikto ho nemôže prinútiť, aby angažoval konkrétneho hráča.

Futbalové mužstvo sa od týchto komentárov nijako nedištancoval a k podpisu zmluvy s dotýčným hráčom nikdy neprišlo.

Proces

Pre Becaliho komentáre podal Accept podnet na CNCD, citujúc zásadu rovnosti príležitostí pri najímaní pracovnej sily a argumentujúc, že v tomto prípade išlo o priamu diskrimináciu z dôvodu sexuálnej orientácie.

CNCD podnet prešetrila a rozhodla, že predmetný prípad nespadá do oblasti pracovnoprávných vzťahov, keďže p. Becali nebol v pozícii zamestnávateľa ani nebol zodpovedný za akvizičnú politiku klubu Steaua Bukurešť. Hoci CNCD uznal, že Becali sa dopustil výrokov, ktoré by mohli naplniť skutkovú podstatu obťažovania, vzal do úvahy fakt, že k predmetnej udalosti prišlo pred šiestimi mesiacmi, a Becali vyviazol len s varovaním.

Združenie Accept sa proti rozhodnutiu odvolalo na Bukurešťský odvolací súd, ktorý prípad postúpil na Súdny dvor EÚ. Medzi hlavné otázky, na ktoré požadoval odpovede od vyššej inštancie, patrili:

- > Možno Smernicu o rovnakom zaobchádzaní použiť na prípady, keď sporné výroky vyriekne akcionár futbalového klubu, ktorý nemá právny nárok rozhodovať o tom, koho angažovať a koho nie, napriek tomu, že ho všeobecne považujú za „hlavného šéfa“?
- > Do akej miery možno výroky p. Becaliho považovať za formu priamej či nepriamej diskriminácie?
- > Do akej miery leží bremeno dokazovania, že nedošlo k diskriminácii, na klube Steaua Bukurešť?
- > Akým spôsobom vplýva čas, ktorý uplynul od prednesenia sporných výrokov, na rozhodovanie?

Rozhodnutie

Dňa 25. apríla 2013 vydal Súdny dvor EÚ rozhodnutie o viacerých aspektoch prípadu:

- > Dotýčný hráč nebol povinný podávať predmetný podnet osobne. Združenie Accept malo legitímny záujem na podaní tohto podnetu, keďže diskriminácia nemusí byť namierená proti konkrétnej osobe;

> Okolnosti prípadu naznačujú, že prišlo k priamej diskriminácii. Priama diskriminácia nastáva, ak jedna osoba v porovnateľnej situácii čelí, čelila alebo mohla čeliť menej priaznivému zaobchádzaniu ako iná osoba z dôvodov, ktoré zakazuje smernica EÚ;

> Hoci p. Becali nemal právomoci v oblasti angažovania hráčov, jeho pozícia „patróna“ klubu znamená, že sa naňho vzťahujú antidiskriminačné pravidlá, najmä vo svetle faktu, že futbalový klub sa od jeho prehlásení nedíšancoval;

> V prípade podania sťažnosti je to zamestnávateľ, ktorý je povinný preukázať, že nediskriminoval na základe sexuálnej orientácie.

Posúdenie

Týmto rozhodnutím dal Súdny dvor EÚ zreteľne najavo, že pravidlá EÚ zakazujúce diskrimináciu v zamestnaní z dôvodu sexuálnej orientácie sa vzťahujú aj na diskriminačné výroky prednesené na abstraktnej úrovni, ak ich dôsledkom je zabránenie či sťaženie prístupu k zamestnaniu.

Príkladom dosahov tohto rozhodnutia je prípad, ktorý pracovnoprávnemu senátu súdu v talianskom meste Bergamo dňa 6. augusta 2014 predložilo Združenie Rete Lenforda pre obhajobu LGBT práv²⁵. V tomto prípade istý právnik v rozhlasovom programe vyhlásil, že by vo svojej firme nikdy nezamestnal homosexuálnych pracovníkov. V priebehu pojednávania tvrdil, že jeho prehlásenie bolo „čisto abstraktné“ a že ho vyslovil ako súkromná osoba a nie ako zamestnávateľ. Sudca použil prípad združenia Accept, aby sa lepšie zorientoval v práve EÚ, a následne rozhodol, že právnikove výroky naplnili skutkovú podstatu priamej diskriminácie v prístupe k zamestnaniu a porušili antidiskriminačné pravidlá EÚ. Sudca zdôraznil, že na diskrimináciu nemá vplyv formálne postavenie diskriminujúceho a že právnikove argumenty nedostatočne preukazovali jeho nevinu.

²⁵ www.altalex.com/download.php?idnot=68849&idstr=0&n=0&t=pdf

3

PRACOVNÉ A SOCIÁLNE PRÁVA

TÉMA 3: PRACOVNÉ A SOCIÁLNE PRÁVA

Poznajte

Zmluva o fungovaní Európskej únie a Zmluva o Európskej únii, dve hlavné zmluvy EÚ, uvádzajú niekoľko požiadaviek týkajúcich sa sociálnych práv, vrátane celkového cieľa, ktorým je chrániť sociálne práva a povinnosť zlepšiť pracovné podmienky, verejné zdravotníctvo a bojovať proti sociálnemu vylúčeniu.

Charta základných práv Európskej únie²⁶ obsahuje právo na sociálne zabezpečenie, pomoc v nezamestnanosti, dôchodky, sociálnu pomoc a pomoc pri bývaní a zdravotnú starostlivosť za istých okolností. Európsky dohovor o ľudských právach nezahŕňa sociálne práva, ale Európsky súd pre ľudské práva vydal niekoľko rozhodnutí o sociálnych právach²⁷, keď sa vzťahujú na iné práva, ako je právo na rodinný život a zákaz mučenia.

Právo EÚ však necháva na štátoch, aby vo svojich vnútroštátnych predpisoch určili, kto sa môže uchádzať o sociálnu ochranu a snaží sa o harmonizáciu a zabezpečenie rovnakého zaobchádzania so všetkými občanmi EÚ²⁸, ktorí uplatňujú sociálne práva mimo krajiny, ktorej sú štátnymi príslušníkmi.

Finančná kríza a úsporné opatrenia zavedené v mnohých európskych krajinách po roku 2009 negatívne ovplyvnili sociálne práva a ochranu v mnohých európskych krajinách.

V správe²⁹ vypracovanej pre Európsky parlament v roku 2015 sa uvádza, že úsporné opatrenia v EÚ majú hlboko negatívny vplyv na ochranu hospodárskych, sociálnych a kultúrnych, ako aj občianskych a politických práv.

V správe sa ďalej uvádza, že na Cypre, v Grécku, Írsku, Taliansku, Španielsku a Portugalsku došlo k zvýšeniu počtu ľudí, ktorí prišli o prácu, zamestnávania na čiastočný a dočasný úväzok a k zvýšeniu pracovného času, a k zníženiu ochrany v nezamestnanosti a miezd. Toto všetko ovplyvnilo právo zapojiť sa a zostať v pracovnom pomere za spravodlivých podmienok, najmä v prípade žien, mladých pracovníkov, ľudí s postihnutím, migrantov, kočovníkov, pracovníkov s nízkou mzdou, dôchodcov a slobodných.

V správe sa takisto uvádza, že také opatrenia ako je zníženie počtu učiteľov a škôl a obmedzenie niektorých služieb pre zraniteľné skupiny, ako sú postihnuté deti, rómske deti a deti migrantov, negatívne ovplyvnili právo na vzdelanie.

Podľa správy úsporné opatrenia v tých istých krajinách ovplyvnili právo na zdravotnú starostlivosť, predovšetkým v Grécku a na Cypre. Tieto opatrenia viedli k zníženiu prístupu k zdravotnej starostlivosti, vrátane preventívnej medicíny, k zvýšeniu nákladov a čakacej lehoty a k nedostatkom v zásobovaní liekmi. Podľa správy bolo niekoľko skupín neúmerne dotknutých opatreniami, medzi nimi aj chudobní a bezdomovci, starší ľudia, ľudia s postihnutím a ich rodiny, ženy a nezdokumentovaní migranti.

Podľa správy boli negatívne postihnuté aj dôchodky, predovšetkým vo forme zníženia výdavkov štátu na dôchodky a zníženia životnej úrovne dôchodcov.

Pochopte

Čl. 3 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ) stanovuje, že Únia by mala bojovať proti sociálnemu vylúčeniu a diskriminácii, podporovať sociálnu spravodlivosť a ochranu, rovnosť medzi ženami a mužmi a solidaritu medzi generáciami.

Čl. 151 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) stanovuje, že Únia a jej členovia majú za cieľ podporu zamestnanosti, zlepšenie životných a pracovných podmienok, aby bolo možné ich harmonizovať pri zachovaní ich zlepšenia, riadnu sociálnu ochranu, podporu dialógu medzi manažmentom a pracovníkmi, rozvoj ľudských zdrojov za účelom dosiahnutia trvalo vysokej zamestnanosti a boja proti vylúčeniu.

²⁶ eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/pdf/?uri=celex:12010p&from=en

²⁷ www.echr.coe.int/documents/fs_health_eng.pdf

²⁸ ec.europa.eu/social/main.jsp?catid=850&langid=en

²⁹ [www.europarl.europa.eu/regdata/etudes/stud/2015/510021/ipol_stu\(2015\)510021_en.pdf](http://www.europarl.europa.eu/regdata/etudes/stud/2015/510021/ipol_stu(2015)510021_en.pdf)

Charta základných práv Európskej únie³⁰ obsahuje uznanie nároku na dávky sociálneho zabezpečenia a sociálnej pomoci, vrátane materskej, podpory v nezamestnanosti a dôchodkov, pre občanov EÚ bez ohľadu na to, kde žijú, za podmienok ustanovených vnútroštátnymi predpismi a právom EÚ. Zahŕňa aj právo na sociálnu pomoc a pomoc pri bývaní pre všetkých, ktorí nemajú dostatok prostriedkov, právo na prístup k preventívnej zdravotnej starostlivosti a právo využívať lekársku starostlivosť.

Napriek hore uvedeným zmluvám a charte, nariadenia a smernice EÚ (zákony) ich nepretransformovali do podrobných pravidiel záväzných pre členské štáty EÚ, a inštitúcie EÚ ešte nepostúpili ani jeden prípad pred súd, aby uplatnili tieto práva. Skôr to nechávajú na národné vlády, pričom sa EÚ snaží dohliadať na to, aby na základe národnosti nedochádzalo k diskriminácii v zamestnaní a pri poskytovaní sociálnej ochrany, a zameriava sa na politiky a aktivity na podporu ochrany týchto práv.

Slušné pracovné podmienky a ochrana v nezamestnanosti

Čl. 153 ZFEÚ stanovuje konkrétne povinnosti pre Úniu pri implementácii Čl. 151, vrátane zlepšenia pracovných podmienok a sociálneho zabezpečenia, zlepšenia podmienok pre držiteľov pasov iných ako sú pasy EÚ, a boja proti sociálnemu vylúčeniu. Čl. 27-31 a 34 Charty základných práv EÚ obsahujú niekoľko práv pracovníkov, vrátane práva na informácie a konzultácie v rámci podniku, práva na kolektívne vyjednávanie, na ochranu v prípade bezdôvodného prepustenia a spravodlivé a primerané pracovné podmienky, vrátane najvyššej prípustnej dĺžky pracovného času, denného a týždenného odpočinku a každoročnej platenej dovolenky. Zahŕňa uznanie práva na dávky sociálneho zabezpečenia v prípade straty zamestnania.

Podľa pravidiel EÚ, ak sa presťahujete z jednej krajiny EÚ do inej, máte nárok na tie isté dávky v nezamestnanosti³¹ ako osoby so štátnou príslušnosťou danej krajiny. Hoci pravidlá týkajúce sa toho, ako dlho musíte pracovať, aby ste mali nárok na tieto dávky v nezamestnanosti, nie sú v každej krajine rovnaké, a ľudia musia často odpracovať rozmanité časové obdobia, kým získajú nárok na tieto dávky, krajina, do ktorej sa presťahujete, musí zohľadniť čas, ktorý ste odpracovali v ostatných krajinách EÚ, ako súčasť uvedeného časového obdobia. Pravidlá EÚ takisto umožňujú občanom dostávať podporu v nezamestnanosti ďalších 3-6 mesiacov v inom členskom štáte EÚ, kým si v tom štáte hľadajú prácu.

Pravidlá EÚ však nevyžadujú robiť opatrenia na riešenie nezamestnanosti, neistých a zle platených pracovných miest v celej EÚ, ktoré predstavujú problém pre právo na spravodlivé a primerané pracovné podmienky.

V máji 2015 Eurostat³² odhadol, že miera nezamestnanosti v 28 členských štátoch EÚ bola 9,6% a 10,3% v Eurozóne. Nezamestnanosť mladých ľudí (mladších ako 25 rokov) bola 20,6% v EÚ-28 a 22,1% v Eurozóne. No v Grécku bola nezamestnanosť mladých ľudí 49,7%, v Španielsku 49,3%, v Chorvátsku 43,6% a v Taliansku 41,5%.

Zdravotná starostlivosť

Čl. 168 ZFEÚ vyžaduje, aby Únia robila opatrenia zamerané na zlepšenie verejného zdravia a Čl. 35 Charty základných práv obsahuje aj právo na prístup k preventívnej zdravotnej starostlivosti a právo využívať lekársku starostlivosť za podmienok ustanovených vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou.

EÚ nezasahuje priamo, aby stanovila vnútroštátnu politiku zdravotnej starostlivosti, skôr na seba preberá úlohu koordinátora³³ pri zabezpečovaní ochrany občanov EÚ pri uplatňovaní slobody pohybu podľa tých istých podmienok ako štátni príslušníci danej krajiny, keď sa presťahujú do iného členského štátu.

V roku 2014 Európska rada 34 vyjadrila obavu, že finančná kríza ovplyvňuje schopnosť členských štátov EÚ poskytnúť prístup k zdravotnej starostlivosti a sociálnej ochrane, najmä so zreteľom na Čl. 168 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Okrem problémov uvedených v správe pre Európsky parlament (pozrite vyššie) správa, ktorú v roku 2014 vypracoval EuroFound³⁵, poukázala na to, že úsporné opatrenia zavádzajú nové skupiny, ktoré môžu byť vystavené nedostatočnej zdravotnej starostlivosti z dôvodu zvýšenej nezamestnanosti, zmien v systéme a zvýšenej diskriminácie a xenofóbie.

³⁰ eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/pdf/?uri=celex:12010p&from=en

³¹ ec.europa.eu/social/main.jsp?catid=862&langid=en

³² ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/unemployment_statistics

³³ ec.europa.eu/social/main.jsp?catid=859&langid=en

³⁴ www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lisa/143283.pdf

³⁵ https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1442en.pdf

V správe sa takisto uvádza, že obmedzenia služieb v jednej časti systémov zdravotnej starostlivosti vedú k náporu na iné časti – ako je zvýšené používanie nemocničnej starostlivosti, keďže rodiny sú čoraz menej schopné starať sa o členov rodiny doma, a zvýšené používanie rýchlej zdravotníckej pomoci, ktorá je lacnejšia alebo dostupnejšia ako návšteva všeobecného lekára.

Vzdelanie

Článok 165(1) ZEÚ stanovuje, že Spoločenstvo prispeje k rozvoju kvalitného vzdelávania povzbudzovaním spolupráce medzi členskými štátmi a v prípade potreby aj podporou a doplnením ich aktivít, pričom bude plne rešpektovať zodpovednosť členských štátov za obsah učebných osnov a organizáciu školstva a ich kultúrnu a jazykovú rozmanitosť. Čl. 14 Charty základných práv EÚ stanovuje, že každý má právo na vzdelanie a na prístup k odbornej príprave a ďalšiemu vzdelávaniu.

Tak ako v iných oblastiach, o ktorých sa tu hovorí, EÚ ani v oblasti vzdelávania nezaviedla pravidlá, ktoré by ovplyvnili vnútroštátnu politiku, skôr sa zamerala na koordináciu mobility vzdelávania a vypracovanie politiky v oblasti vzdelávania vo všetkých členských štátoch. Sem patrí napríklad program ERASMUS, zabránenie diskriminácii vo vzdelávaní občanov EÚ na základe štátnej príslušnosti a uznávanie kvalifikácie z iných členských štátov EÚ.

Okrem problémov s uplatňovaním práva na vzdelanie uvedených v správe Európskeho parlamentu (pozrite vyššie), od roku 2008 dochádza k znižovaniu financovania univerzít v mnohých členských štátoch EÚ, pričom sa zvýšili poplatky za štúdium.

Dôchodky

Čl. 35 Charty základných práv EÚ uznáva právo na dávky sociálneho zabezpečenia a sociálne služby, ktorými sa zabezpečuje ochrana v prípade vysokého veku. EÚ zaviedla pravidlá, ktoré stanovujú, ako osoby, ktoré pracovali vo viacerých krajinách EÚ, môžu žiadať o dôchodky a ako môžu žiadať o dôchodky, keď sa na dôchodok usadia v inom členskom štáte EÚ, nezasahuje však priamo do vnútroštátnych dôchodkových predpisov.

Prípadové štúdie 3: Náboženská výchova na školách

Kontext

Hoci na úrovni EÚ nejestvuje žiadna povinnosť zaväzujúca členské štáty vyučovať náboženskú výchovu na školách, všetky členské štáty EÚ s výnimkou jediného zaviedli na školách hodiny náboženskej výchovy. Charta základných práv Európskej únie zaručuje každému jednotlivcovi právo na slobodu myslenia, svedomia a vierovyznania, avšak v oblasti vzdelávania by bolo možné toto právo na ústrednej úrovni presadzovať iba vtedy, ak by EÚ mohla konať v oblasti vzdelávania, pričom v súčasnosti Únia nemá právomoc zasahovať do národných vzdelávacích osnov.

Napriek tomu sú všetky členské štáty EÚ viazané povinnosťou byť súčasne aj členmi Rady Európy a pripojiť sa k Európskemu dohovoru o ľudských právach, ktorý sa vzťahuje aj na oblasť národnej vzdelávacej politiky. Z tohto dôvodu sa na Európsky súd pre ľudské práva obrátili sťažovatelia v prípade Grzelak vs. Poľsko,³⁶ ktorí mali pocit, že ich náboženská sloboda bola pošliapaná.

Prípad

Rodina Grzelakovcov, ktorá pozostáva z manželov Urszuly a Czesława a ich syna Mateusza, žila v čase podania podnetu na Európsky súd pre ľudské práva v poľskom mestečku Sobótko. V roku 1998, keď mal malý Mateusz Grzelak sedem rokov, začal povinnú školskú dochádzku v miestnej základnej škole a v súlade so želaním svojich rodičov, ktorí sa považujú za agnostikov, nenavštevoval hodiny „náboženskej“ výchovy.

Manželia Grzelakovci podávali opakované žiadosti, aby ich syn namiesto náboženskej výchovy mohol navštevovať hodiny iného voliteľného predmetu zvaného „etická“ výchova, ktoré však boli opakovane zamietané s odôvodnením, že Mateusz bol jediným dieťaťom vo svojej triede, ktorého rodičia vyjadrili podobné želanie. Keďže škola Mateuszovi neumožnila navštevovať alternatívny predmet a hodiny náboženskej výchovy boli v rozvrhu hodín uprostred školského dňa medzi inými povinnými predmetmi, bol Mateusz nútený hodiny náboženstva prečkať na chodbe bez akéhokoľvek pedagogického dohľadu alebo tráviť daný čas v školskej knižnici či družine.

Grzelakovci tvrdili, že ich syn sa v dôsledku ich postoja stal obeťou diskriminácie: na vysvedčení dostával namiesto známky z predmetu náboženská výchova iba pomlčku a bol terčom fyzického a psychologického obťažovania zo strany ostatných žiakov za to, že nenavštevoval hodiny náboženskej výchovy. Z toho dôvodu bolo ich dieťa opakovane presúvané do ostatných škôl v meste.

Po niekoľkých zamietnutých žiadostiach adresovaných riaditeľom miestnych škôl sa manželia Grzelakovci rozhodli zaslať podnet na Ministerstvo školstva. Ministerstvo v odpovedi uviedlo, že etická výchova sa poskytuje na žiadosť rodičov a že tam, kde sa neposkytuje, sa tak deje výlučne z organizačných dôvodov, pre nízky počet žiakov, ktorí chcú navštevovať hodiny etickej výchovy.

Proces

Ministerstvo sa zároveň s otázkou, či je v súlade s ústavou, ak malý Mateusz dostáva na vysvedčení pomlčku namiesto známky, obrátilo na poľský ústavný súd, ktorý rozhodol, že daná prax sa neprieči právu na slobodu vierovyznania zakotvenú v poľskej ústave.

Grzelakovci sa s takouto odpoveďou neuspokojili a v roku 2002 svoj prípad predostreli Európskemu súdu pre ľudské práva, tvrdiac, že poľský štát pošliapal ich právo na slobodu vierovyznania a nediskrimináciu.

Rozhodnutie

Dňa 15. júna 2010 Európsky súd pre ľudské práva rozhodol, že právo Mateusza Grzelaka na nediskrimináciu a slobodu vierovyznania bolo pošliapané.

Vo svojom rozhodnutí súd argumentoval, že náboženská sloboda takisto zahŕňa slobodu jednotlivca nevyznávať žiadne

³⁶ hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99384

náboženstvo ako aj oslobodenie od povinnosti prezradiť, či tento jednotlivec nejaké náboženstvo vyznáva alebo nie. Podľa názoru súdu chýbajúca známka v riadku náboženská/etická výchova spolu so skutočnosťou, že etická výchova bola z Mateuszovho vysvedčenia vyčiarknutá, mohli ľudí viesť k mylnej domnienke, že Mateusz nemá náboženské presvedčenie, a tým obmedzovať jeho slobodu vierovyznania; z toho dôvodu súd rozhodol, že táto prax je v rozpore s Európskym dohovorom o ľudských právach.

Posúdenie

Dňa 25. marca 2014 Poľsko novelizovalo svoje predpisy v oblasti vzdelávania. Príslušná novela zaviedla zásadu, podľa ktorej je vedenie každej školy povinné otvoriť predmet náboženská/etická výchova aj vtedy, ak o ne prejaví záujem čo len jediný žiak. Žiaci, ktorí už dosiahli plnoletosť, alebo rodičia neploletých žiakov (vystupujúci v mene svojich detí) sú povinní predložiť písomnú žiadosť, v ktorej uvedú svoje želanie navštevovať príslušný predmet, čím sa vyhnú akýmkoľvek požiadavkám, aby sa odhlásili z hodín náboženskej či etickej výchovy.

Aj za hranicami Poľska toto rozhodnutie znovu potvrdilo, že európske krajiny majú povinnosť nielen pasívne umožňovať slobodu vierovyznania a slobodu nevyznávať žiadne náboženstvo ale aj povinnosť prijímať aktívne opatrenia zamerané na zabezpečenie toho, že jednotlivci nie sú nútení prezrádzať svoje vierovyznanie, ako aj pozitívne kroky smerujúce k predchádzaniu situáciám, v ktorých jednotlivci s vierovyznaním či bez neho čelia odlišnému zaobchádzaniu v rámci vzdelávacieho systému.

4

MIGRÁCIA

TÉMA 4: MIGRÁCIA

Poznajte

Migrácia je oblasťou, v ktorej Európska únia (EÚ) dôsledne rozlišuje medzi osobami, ktoré sú držiteľmi cestovného dokladu EÚ (t.j. pasu jedného z členských štátov³⁷ v EÚ), a tými, ktoré nimi nie sú.

V súlade so zmluvami upravujúcimi fungovanie EÚ majú držiteľia pasu EÚ právo na voľný pohyb a za určitých podmienok aj slobodný pobyt v ktorejkoľvek krajine EÚ, právo voliť a byť volený vo voľbách do Európskeho parlamentu ako aj v komunálnych voľbách aj vtedy, ak žijú mimo krajiny svojho pôvodu, právo na ochranu zo strany zastupiteľských úradov ostatných členských štátov EÚ počas svojho pobytu mimo územia EÚ a právo podávať petície Európskemu parlamentu a sťažnosti Európskemu ombudsmanovi.

Rozsah práv obsiahnutých v Charte základných práv EÚ platí iba v prípade, ak EÚ koná na základe pravidiel EÚ alebo ak ich uplatňuje členský štát EÚ. Avšak ak tieto práva platia, vzťahujú sa na všetky osoby žijúce na území EÚ³⁸. To znamená, že bez ohľadu na to, či niekto je alebo nie je držiteľom pasu EÚ, konanie všetkých inštitúcií EÚ vrátane troch hlavných (t.j. Európska komisia, Európsky parlament a Rada EÚ) ale aj ostatných inštitúcií (napr. Frontex³⁹) zodpovedný za bezpečnosť vonkajších hraníc EÚ, Európsky podporný úrad pre azyl⁴⁰ zodpovedný za koordináciu spoločnej európskej azylovej politiky či Europol⁴¹ zodpovedný za koordináciu policajných zásahov) voči nemu musí byť v súlade s Chartou.

Sloboda pohybu⁴² je zrejme najznámejším právom v rámci EÚ. Na základe zmlúv EÚ dáva táto zásada každému držiteľovi pasu EÚ právo presťahovať sa zo svojej domovskej krajiny do iného členského štátu EÚ a zdržiavať sa tam po dobu troch mesiacov za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci tohto štátu alebo aj na neurčito za predpokladu, že je tu zamestnaný, samozamestnaný, študuje tu alebo má dostatočné finančné zdroje na živobytie. Táto zásada zahŕňa aj právo priviesť do novej krajiny svojich rodinných príslušníkov vrátane tých, ktorí nie sú držiteľmi pasu EÚ (v prípade študentov je toto právo obmedzené). Zároveň znamená, že tieto osoby majú v prípade straty zamestnania právo na sociálne zabezpečenie za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci daného štátu. Toto právo na sociálne zabezpečenie je obmedzené požiadavkou, že osoba sa nesmie stať neodôvodnenou záťažou pre systém sociálnej starostlivosti. Vybudovaním schengenského priestoru⁴³ sa sloboda pohybu rozšírila natolik, že držiteľia pasu EÚ môžu prechádzať hranice medzi niektorými členskými štátmi EÚ bez toho, aby sa museli preukazovať svojimi cestovnými dokumentmi.

Najväčší dôraz spolupráce na úrovni EÚ v oblasti migrácie sa kladie na poskytovanie azylu. Od roku 1999 je Spoločný európsky azylový systém vybudovaný predovšetkým na základe:

> tzv. dublinských pravidiel⁴⁴, ktoré hovoria, že uchádzači o azyl by mali o štatút azylanta požiadať v prvom členskom štáte EÚ, na územie ktorého vstúpia, a pre uchádzačov o azyl zavádzajú povinnosť podrobiť sa spoločnému európskemu systému identifikácie na základe odtlačkov prstov;

> Kvalifikačnej smernice⁴⁵, ktorá pre členské štáty EÚ stanovuje minimálne spoločné kritériá pre poskytovanie ochrany utečencom;

37 ec.europa.eu/justice/citizen/

38 fra.europa.eu/en/about-fundamental-rights/frequently-asked-questions

39 frontex.europa.eu/

40 <https://easo.europa.eu/>

41 [https://www.europol.europa.eu/](http://www.europol.europa.eu/)

42 ec.europa.eu/justice/citizen/document/files/guide-free-mo-2013_en.pdf

43 ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen/index_en.htm

44 ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants/index_en.htm

45 ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/refugee-status/index_en.htm

> Smernice o podmienkach prijatia⁴⁶, ktorá stanovuje podmienky pre zadržanie uchádzačov o azyl, právo na právnu pomoc pri napadnutí zadržania a pravidlá konkretizujúce prístup uchádzačov o azyl k strave, zdravotnej starostlivosti, bývaniu a zamestnaniu, ako aj k lekárskej a psychologickej pomoci poskytovanej uchádzačom o azyl;

> Smernice o dočasnej ochrane⁴⁷, ktorej účelom je poskytnúť okamžitú a dočasnú ochranu v časoch humanitárnej núdze. EÚ tento mechanizmus doposiaľ nikdy nepoužila.

Tento systém sa stretol s kritikou. Tzv. dublinským pravidlám⁴⁸ sa vyčítalo, že spôsobujú pretoje pri posudzovaní žiadostí o azyl, nadmerné zadržiavanie a navracanie uchádzačov o azyl do krajín ich pôvodu a narastajúci tlak na štáty susediace s vonkajšou hranicou EÚ. Napriek Kvalifikačnej smernici medzi jednotlivými členskými štátmi EÚ pretrvávajú veľké rozdiely v miere prijímania⁴⁹ a mnohé z nich uchádzačom o azyl neposkytujú prijateľné životné podmienky ani primerané ubytovanie. Ale zrejme najväčšia kritika sa na systém znieša za to, že namiesto zjednodušenia azylového konania sa viac zameriava na zabránenie nezákonného vstupu na územie EÚ⁵⁰, pričom len v roku 2014 sa takmer 3 500 ľudí utopilo⁵¹ pri pokusoch preplaviť sa do Európy cez Stredozemné more.

„Nelegálni migranti“ sú takisto predmetom koordinácie na úrovni EÚ. Na základe Smernice o navrátení⁵² sa pre všetky osoby, ktoré vkročia na územie EÚ bez patričných dokumentov a ktoré nespĺnia podmienky na udelenie azylu, vydáva päťročný zákaz opätovného prekročenia hraníc EÚ, dokonca aj pri zmenených okolnostiach, a povoľuje sa zaistiť cudzincov bez oprávnenia na pobyt až na dobu 18 mesiacov, hoci nespáchali žiaden zločin. EÚ má so susediacimi štátmi uzatvorené početné readmisné dohody⁵³, ktoré majú umožňovať urýchlené navracanie nelegálnych migrantov a zamietnutých uchádzačov o azyl, ktorí použili nečlenský štát EÚ ako tranzitnú krajinu.

Pochopte

Volný pohyb osôb, zakotvený v Článku 45⁵⁴ Zmluvy o fungovaní Európskej únie, patrí k základným princípom EÚ. Charta základných práv EÚ v Článkoch 15 a 45⁵⁵ zakotvuje právo občanov EÚ pracovať v inom členskom štáte EÚ za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci tohto členského štátu. Článok 19⁵⁶ Charty takisto zahŕňa právo na azyl v súlade s Dohovorom o utečencoch⁵⁷.

Sloboda pohybu

Ako sme už uviedli, sloboda pohybu je právom každého občana EÚ, ktorý spĺňa konkrétne podmienky, čo znamená, že buď si hľadá zamestnanie, prijme ponúkané zamestnanie, študuje alebo je schopný zabezpečiť si živobytie z vlastných zdrojov.

Ak sa človek rozhodne presťahovať do inej krajiny, aby tam žil pri splnení ktorejkoľvek z týchto podmienok, získava tým viacero ďalších práv, ktoré nezanikajú ani po jeho návrate do svojej domovskej krajiny. Medzi tieto práva patrí aj právo vziať so sebou rodinného príslušníka, ktorý nemusí byť držiteľom pasu EÚ ako aj právo tohto rodinného príslušníka žiť a pracovať za rovnakých podmienok ako držiteľa pasu EÚ, vrátane práva získať v krajine trvalý pobyt po uplynutí piatich rokov a pri splnení určitých podmienok v nej ostať aj po tom, čo sa jeho rodinná situácia zmenila, napríklad v dôsledku rozvodu.

46 ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/reception-conditions/index_en.htm

47 ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/temporary-protection/index_en.htm

48 www.ecre.org/topics/areas-of-work/protection-in-europe/10-dublin-regulation.html

49 www.ecre.org/topics/areas-of-work/protection-in-europe.html

50 www.ecre.org/topics/areas-of-work/protection-in-europe/36-reception-conditions.html

51 www.bbc.com/news/world-europe-32376082

52 www.ecre.org/topics/areas-of-work/introduction/40-returns.html

53 ecre.org/component/content/article/70-weekly-bulletin-articles/619-eu-turkey-readmission-agreement-endorsed-by-european-parliament-raises-concerns-amongst-ngos.html

54 ec.europa.eu/social/main.jsp?catid=457

55 eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/?uri=celex:12012p/txt

56 eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/?uri=celex:12012p/txt

57 www.unhcr.org/4ec262df9.html

Členské štáty si však ponechali právo určovať vlastné migračné politiky vo vzťahu k osobám, ktoré nie sú občanmi EÚ a na ktoré sa právo na voľný pohyb nevzťahuje. To znamená, že každá krajina môže zaviesť vlastné kritériá týkajúce sa nadobúdania pracovných víz štátnymi príslušníkmi krajín mimo EÚ ako aj vlastné pravidlá, za ktorých jej vlastní občania môžu priviesť do krajiny rodinného príslušníka, ktorý nie je držiteľom pasu EÚ. Napríklad občania Dánska majú povolené do vlasti priviesť svojho manžela/ku z krajiny mimo EÚ len vtedy, ak preukážu dostatočné finančné zdroje na jeho/jej živobytie, pričom Dánsko toto nedáva žiaden zmysel; treba sa spýtať, čo tým chceli povedať. Povinnosť vyhovieť tomuto vysokému limitu viedla mnohých dánskych občanov, ktorých manžel/ka pochádza z krajiny mimo EÚ, aby sa presťahovali do Švédska a mohli tak využiť menej prísne migračné pravidlá platné vo Švédsku a iných krajinách EÚ.

Spoločný európsky azylový mechanizmus

Za najviditeľnejšiu súčasť Spoločného európskeho azylového mechanizmu sa často považujú tzv. Dublinské pravidlá, ktoré stanovujú povinnosť migrantov požiadať o štatút utečenca v prvom členskom štáte EÚ, na územie ktorého vstúpil, a upravujú postup členských štátov EÚ pri policajnej ochrane vonkajšej hranice EÚ.

Základnou zásadou tzv. Dublinských pravidiel je, že krajina, v ktorej uchádzač o azyl vkročil na pôdu EÚ, by mala byť zodpovedná za vybavenie jeho žiadosti o azyl. Táto zásada čelila kritike⁵⁸ za to, že podnecovala policajné orgány k nadmernému zadržiavaniu uchádzačov o azyl a ich následnému vyhostovaniu do krajiny, v ktorej vkročili na pôdu EÚ, čo viedlo k trhaniu rodín a narastajúcemu tlaku na členské štáty EÚ na juhu Európy. Objavili sa aj prípady uchádzačov o azyl, ktorí si zámerne spálili končeky prstov⁵⁹, aby mohli o azyl požiadať v inom členskom štáte EÚ než v ktorom na územie EÚ vkročili, keďže polícia na určenie krajiny príchodu používala odtlačky prstov.

Frontex⁶⁰ je agentúra EÚ zodpovedná za koordináciu policajnej ochrany vonkajšej hranice EÚ. Od roku 2013 sme svedkami prudkého nárastu počtu uchádzačov o azyl, ktorí sa pokúšajú dostať sa na územie EÚ cez Stredozemné more, pričom len v roku 2014 pri rôznych takýchto pokusoch zahynulo 3 419 ľudí⁶¹. EÚ prijala viacero koordinovaných opatrení zameraných na záchranu – a postupne stále viac aj na odradenie – tých, ktorí sa pokúšajú preplaviť sa. Táto koordinácia⁶² mala podobu niekoľkých pátracích a záchranných operácií v Stredozemnom mori a v roku 2015 viedla k dohode o použití sily proti osobám organizujúcim prepravu uchádzačov o azyl a migrantov cez more. Niekoľko členských štátov EÚ vrátane Bulharska⁶³, Maďarska⁶⁴ a Veľkej Británie⁶⁵ začalo nedávno budovať alebo opevňovať hraničné múry a ploty, ktoré majú údajne pomôcť zabrániť ilegálnej migrácii no ktoré zároveň bránia uchádzačom o azyl vstúpiť na územie EÚ.

Kvalifikačná smernica

Na základe tzv. kvalifikačnej smernice⁶⁶ sú členské štáty EÚ povinné udeliť štatút utečenca osobám, ktoré trpia v dôsledku hrubého pošliapania ľudských práv na základe konkrétnych alebo vnímaných charakteristík či názorov. Smernica zároveň zaväzuje členské štáty, aby poskytli ochranu a nenavracali uchádzačov o azyl, ktorí v krajine pôvodu čelia reálnemu nebezpečenstvu ujmy na zdraví či na živote, akým je napríklad mučenie, vynesený rozsudok trestu smrti či iné ohrozenie života. Smernica udeľuje žiadateľom o azyl viacero práv.

Miera prijímania uchádzačov o azyl v rámci EÚ však naďalej extrémne kolíše⁶⁷. V roku 2014 táto miera siahala od Bulharska, ktoré prijalo 94% všetkých žiadateľov o azyl, cez Švédsko (77%), Veľkú Britániu (39%), Chorvátsko (11%) až

⁵⁸ www.ecre.org/topics/areas-of-work/protection-in-europe/10-dublin-regulation.html

⁵⁹ www.theguardian.com/world/2011/oct/07/dublin-regulation-european-asylum-seekers

⁶⁰ frontex.europa.eu/

⁶¹ www.independent.co.uk/news/world/europe/the-most-lethal-route-in-the-world-3419-migrants-died-crossing-mediterranean-this-year-9916436.html

⁶² ec.europa.eu/priorities/migration/index_en.htm

⁶³ www.nytimes.com/2015/04/06/world/europe/bulgaria-puts-up-a-new-wall-but-this-one-keeps-people-out.html

⁶⁴ www.theguardian.com/world/2015/jun/22/migrants-hungary-border-fence-wall-serbia

⁶⁵ www.bbc.co.uk/news/uk-33729024

⁶⁶ eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/?uri=uriserv:l33176

⁶⁷ newirin.irinnews.org/dataviz/2015/7/21/playing-the-eu-asylum-lottery

po Maďarsko, ktoré vyhovel len 9% všetkých žiadostí. Krajina pôvodu uchádzačov o azyl v roku 2014 takisto významne ovplyvňovala mieru prichýlenia azylantov v rámci EÚ: zatiaľ čo Cyprus, Nemecko, Švédsko, Poľsko, Bulharsko a Česká republika prijali 100% všetkých sýrskych žiadateľov o azyl, Maďarsko prijalo iba 65%, Taliansko 64% a Grécko 60% z nich. Na druhej strane Taliansko schválilo 94% všetkých žiadostí o azyl podaných afganskými utečencami, zatiaľ čo Bulharsko či Rumunsko prijalo iba 19% z nich. V prípade ostatných krajín sú rozdiely ešte výraznejšie. Väčšina členských štátov EÚ napríklad takmer bez výnimky schvaľuje žiadosti o azyl podané eritrejskými utečencami, kým Francúzsko v roku 2014 prichýľilo iba 15% Eritrejcov.

Podmienky prijatia

Smernica o podmienkach prijatia⁶⁸ členskými štátmi EÚ nariaďuje, aby žiadateľom o azyl poskytovali hmotnú podporu počas celej dĺžky azylového konania vrátane ubytovania, stravy, lekárskej starostlivosti a vzdelávania. Napriek tomu však mnoho uchádzačov o azyl živorí v podmienkach extrémnej chudoby. Napríklad v Taliansku⁶⁹ sú strediská prvého kontaktu často preplnené a situované na odľahlých miestach, kým ubytovacie kapacity pre žiadateľov o azyl⁷⁰ v Nemecku čelili viacerým útokom v priebehu rokov 2014 aj 2015.

Záchytné strediská

Na ubytovanie uchádzačov o azyl sa stále častejšie využívajú záchytné strediská⁷¹, čo obmedzuje rozsah ich práv stanovený Smernicou o podmienkach prijatia. Životné podmienky v týchto záchytných táboroch sa tiež často stávajú terčom ostrej kritiky. Napríklad záchytné stredisko Yarl's Wood vo Veľkej Británii⁷² čelí neutíchajúcemu pranierovaniu z oficiálnych miest pre zadržiavanie nadmerného množstva žiadateľov o azyl, ktorí sú nútení žiť tu v žalostných podmienkach.

Prístup do záchytných stredísk⁷³ v mnohých členských štátoch EÚ je obmedzený, čo vzbudzuje obavy z nedostatočného dohľadu nad procesom zo strany médií a subjektov občianskej spoločnosti.

Migranti bez dokladov a odmietnutí žiadatelia o azyl

Migranti, ktorí vstúpia na územie EÚ bez platných víz alebo na ňom ostanú aj po ich vypršaní, pričom nepožiadajú alebo nemajú nárok na azyl, majú právo na ochranu svojich základných práv⁷⁴; to znamená, že konanie EÚ zoči-voči migrantom bez dokladov musí byť v súlade s Chartou základných práv EÚ.

Správa z roku 2013⁷⁵ vypracovaná Agentúrou EÚ pre základné práva však zistila, že Smernica o navrátení neobsahuje detailné poučenie zamerané na zaručenie práv tých, ktorí nie sú navracaní do krajiny pôvodu, čo vedie ku pobytovej klasifikácii, ktorá umožňuje veľké rozdiely v ich prístupe k základným právam. Správa takisto zistila viacero nedostatkov pri ochrane základných práv migrantov bez dokladov prakticky vo všetkých členských štátoch EÚ, napríklad vynucovacie opatrenia s nepriaznivým účinkom na práva týchto migrantov, zneužívanie ich pracovných práv či nebezpečné a pokútne ubytovacie podmienky. Správa skonštatovala, že rôzne členské štáty uplatňujú veľmi rozdielny prístup k zdravotnej starostlivosti a vzdelávaniu migrantov: kým niektoré zdravotnú starostlivosť obmedzujú na núdzové prípady, iné ju poskytujú v plnom rozsahu; takisto v prístupe detí k vzdelávaniu panujú významné rozdiely, a to nielen v zákonných podmienkach ale aj v praxi.

⁶⁸ ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/reception-conditions/index_en.htm

⁶⁹ www.asylumineurope.org/reports/country/italy/reception-conditions/access-forms-reception-conditions/forms-and-levels

⁷⁰ https://www.washingtonpost.com/world/europe/germany-unnerved-by-scores-of-xenophobic-attacks-against-refugees/2015/08/16/eada9284-3fb1-11e5-b2c4-af4c6183b8b4_story.html

⁷¹ www.ecre.org/topics/areas-of-work/protection-in-europe/82-detention.html

⁷² www.bbc.com/news/uk-33871283

⁷³ www.euroalter.com/projects/open-access-now

⁷⁴ http://bookshop.europa.eu/en/fundamental-rights-of-migrants-in-an-irregular-situation-in-the-european-union-pbTK3012815/?CatalogCategoryID=_kaep2OwrVMAAAE8WAtiz3EK

⁷⁵ http://bookshop.europa.eu/en/fundamental-rights-of-migrants-in-an-irregular-situation-in-the-european-union-pbTK3012815/?CatalogCategoryID=_kaep2OwrVMAAAE8WAtiz3EK

Nanešťastie, spoločný postoj EÚ k nelegálnej migrácii a návratovej politike⁷⁶ sa zameriava prevažne na kroky proti tým, ktorí migrantom bez dokladov pomáhajú prekračovať hranice alebo zamestnávajú osoby bez platných víz, ako aj na koordináciu hraničných kontrol.

⁷⁶ http://bookshop.europa.eu/en/fundamental-rights-of-migrants-in-an-irregular-situation-in-the-european-union-pbTK3012815/?CatalogCategoryID=_kaep2OwrVMAAAE8WAtiz3EK

Prípadové štúdie 4: Sexuálna orientácia ako dôvod na ochranu utečencov

Kontext

Smernice sú jedným zo spôsobov, ktorými Európska únia (EÚ) uplatňuje svoju zákonodarnú iniciatívu. Každá smernica EÚ musí byť prevedená do národného právneho poriadku každého členského štátu EÚ v stanovenom časovom období. V momente, keď sa tak stane, možno príslušnú smernicu EÚ považovať za prijatú.

Ak má ktorýkoľvek súd na národnej úrovni otázky ohľadom významu určitej smernice alebo rozsahu jej pôsobnosti, môže sa s konkrétnym prípadom obrátiť na Súdny dvor Európskej únie a požiadať ho o výklad či názor.

V tomto prípade išlo o Smernicu z apríla 2004 „o minimálnych štandardoch pre posudzovanie a uznávanie štátnych príslušníkov tretích krajín alebo osôb bez štátnej príslušnosti ako utečencov alebo ako osoby, ktoré inak potrebujú medzinárodnú ochranu a rozsah udelenej ochrany“ (2004/83/ES), inak známu aj ako Kvalifikačná smernica stanovujúca minimálne kritériá, ktoré by členské štáty EÚ mali zaviesť v oblasti prijímania utečencov.

Kvalifikačná smernica stanovuje dôvody, ktoré konkrétna osoba môže uviesť v žiadosti o udelenie štatútu utečenca, napríklad prenasledovanie na základe jej skutočného alebo vnímaného rasového pôvodu, náboženstva alebo národnosti. Zároveň uvádza kritériá pre prenasledovanie z dôvodu „príslušnosti k určitej spoločenskej skupine“, pre ktorú nejestvuje striktná definícia.

Prípad

V danom prípade išlo o udelenie štatútu utečenca trom homosexuálnym osobám pochádzajúcim zo Sierry Leone, Ugandy a Senegalu, ktoré žili v Holandsku. V Sierry Leone, Ugande aj Senegale boli v tom čase v platnosti trestné zákony postihujúce homosexualitu, podľa ktorých takýmto osobám hrozilo doživotné väzenie, trest smrti, respektíve päťročné väzenie.

Všetky tri osoby požiadali holandské úrady o udelenie štatútu utečenca avšak ich žiadosti boli zamietnuté, čo následne viedlo k sporu medzi vládnymi orgánmi a žiadateľmi o azyl o to, či trestné postihovanie homosexuality v krajine pôvodu žiadateľov zakladalo dôvod na ich ochranu a právo požiadať o štatút utečenca v súlade s holandskými zákonmi implementujúcimi Kvalifikačnú smernicu.

Žiadatelia sa v prípade odvolali na Holandskú štátnu radu (v Holandsku ide o najvyššiu súdnu inštanciu pre napadnutie rozhodnutí verejných orgánov), ktorá prípad postúpila na Súdny dvor Európskej únie, aby jej tento umožnil pochopiť:

> Či štátnych príslušníkov tretích krajín s homosexuálnou orientáciou možno považovať za príslušníkov „určitej spoločenskej skupiny“?

> Ak áno, do akej miery sa od takýchto osôb očakáva, aby utajovali svoju sexuálnu orientáciu alebo preukazovali zdržanlivosť pri verejnom prejavovaní svojej sexuality, aby sa tak vyhli prenasledovaniu?

> Či postihovanie takýchto prejavov zakladá prenasledovanie v súlade so Smernicou?

Rozhodnutie

Pred zverejnením svojho výkladu príslušnej smernice preskúmal Súdny dvor Európskej únie medzinárodné, európske a národné právo, predovšetkým Dohovor o právnom postavení utečencov z roku 1951, medzinárodné právo týkajúce sa ľudských práv, Chartu základných práv Európskej únie a národnú legislatívu platnú v Holandsku ako aj v iných členských štátoch.

V novembri 2013 Súdny dvor Európskej únie rozhodol, že v súlade s Kvalifikačnou smernicou možno sexuálnu orientáciu považovať za dôvod oprávňujúci žiadať o udelenie štatútu utečenca v členských štátoch EÚ. Zároveň vyhlásil, že na to, aby osoby mohli byť považované za príslušníkov „určitej spoločenskej skupiny“, musia spĺňať dve podmienky:

> zdieľať vrodené charakteristiky, t.j. spoločný pôvod, ktorý je nemenný; a

> vykazovať znaky odlišnej totožnosti v príslušnej krajine pôvodu.

Súdny dvor Európskej únie uznal, že sexuálna orientácia konkrétnej osoby je vrcholne zásadnou súčasťou jej totožnosti a že v krajinách, kde trestný zákon odsudzuje ba dokonca postihuje homosexualitu, musia byť osoby, ktoré sa samy identifikujú alebo sú úradmi identifikované ako homosexuáli, vnímané ako príslušníci určitej spoločenskej skupiny. Sudcovia Súdneho dvora Európskej únie v rozhodnutí zároveň uviedli, že sexuálna orientácia je natoľko zásadnou pre totožnosť konkrétnej osoby, že od nej nemožno vyžadovať, aby ju skrývala alebo jednala diskrétno len aby sa vyhla prenasledovaniu.

Posúdenie

Z tohto rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie pre členské štáty EÚ vyplynula potreba novelizovať svoje pravidlá pre udeľovanie azylu a uviesť ich do súladu s Kvalifikačnou smernicou, čím sa osoby s odlišnou sexuálnou orientáciou stali oprávnenými žiadať o udelenie štatútu utečenca, najmä v prípadoch, ak im platný trestný zákon bráni v slobodnom prejavovaní vlastnej sexuality.

Nemenej dôležitým aspektom tohto rozhodnutia bolo, že odstránilo akúkoľvek možnosť na zamietnutie žiadostí o udelenie štatútu utečenca z dôvodu, že žiadatelia mohli svoju sexualitu utajovať, aby sa vyhli prenasledovaniu, čo bolo zvyčajnou praxou v mnohých členských štátoch EÚ.⁷⁷

⁷⁷ <https://www.boell.de/en/2014/03/11/ecj-recognises-homosexuality-grounds-asylum>

5

**PRÁVA
RÓMOV**

TÉMA 5: PRÁVA RÓMOV

Poznajete

V Európe dnes žije viac ako 10 miliónov Rómov⁷⁸, čo z nich robí najpočetnejšiu menšinu na našom kontinente. Celé stáročia po svojej migrácii zo svojej pravlasti v severnej Indii do Európy čelili príslušníci rómskeho etnika utláčaniu svojej kultúry prakticky v každej európskej krajine, v ktorej sa usadili; v období nacistickej hrôzovlády⁷⁹ ako aj v nasledujúcich desaťročiach komunistického režimu vo východnej Európe⁸⁰ mnohí Rómovia zažili kruté zaobchádzanie a nezriedka čelili fyzickej likvidácii.

Osoby rómskeho pôvodu sú európskymi občanmi. Napriek formálne ukotvenej ochrane svojich občianskych a menšinových práv ako aj antidiskriminačných pravidiel prijímaných v modernej Európe sú však Rómovia dodnes obeťami výnimočne vysokej úrovne fyzického násillia, sociálneho vylúčenia, diskriminácie a chudoby⁸¹. Rómovia sú zriedka vnímaní ako prirodzená súčasť väčšinovej populácie a často sa stávajú obeťmi barančekom v časoch politických či hospodárskych kríz, keď ich miestne obyvateľstvo obviňuje z obsadzovania pracovných príležitostí a z páchania zločinov. Napriek akčnému plánu prijatému na úrovni Európskej únie (EÚ) a finančným prostriedkom vynaloženým na prehlbovanie začleňovania Rómov⁸² národné vlády často prispievajú k šíreniu protirómskych nálad prostredníctvom prijímaných politických opatrení.

V niektorých krajinách sú napríklad rómski žiaci nútení navštevovať segregované školy pre psychicky a fyzicky postihnuté deti. V iných krajinách je prístup rómskych detí k vzdelávaniu obmedzený tým, že rómske spoločenstvá obývajú izolované osady, z ktorých je veľmi ďaleko do najbližšej školy. Čiastočným dôsledkom týchto nevyhovujúcich podmienok je fakt, že veľmi veľa rómskych žiakov ukončí školskú dochádzku ešte skôr, ako dovŕši vek 16 rokov (pozri Graf 1). Nedostatočné alebo celkom chýbajúce vzdelanie je následne jednou z príčin prispievajúcich k veľmi vysokej miere nezamestnanosti medzi Rómami.

Okrem toho Rómovia čelia vážnym prekážkam⁸³ pri uplatňovaní svojich základných práv, nielen v podobe spomenutej geografickej izolácie ale aj nedostatočného zdravotného poistenia či jazykových a komunikačných bariér. To vedie k významným rozdielom v celkovom zdravotnom stave a spôsobuje, že rómski občania sa tešia všeobecne horšiemu zdraviu v porovnaní s väčšinovým obyvateľstvom.

Na dôvažok k týmto nerovnostiam v prístupe k základným službám mnohé národné vlády podnikajú opatrenia namierené proti Rómom, ktoré nepriaznivo ovplyvňujú uplatňovanie ich práv. Napríklad francúzska vláda⁸⁴ od roku 2012 deportovala viac ako 11 tisíc ľudí späť do krajín ich pôvodu. V mnohých prípadoch išlo o Rómov, ktorí boli vrátení do Rumunska či Bulharska, pričom obe tieto krajiny sú členskými štátmi EÚ a ich obyvatelia majú právo slobodného pohybu na celom jej území.

Dôvody nedostatočnej ochrany základných práv Rómov siahajú od prekážok, ktoré im bránia tieto práva uplatňovať, až po otvorené porušovanie ich práv. V niektorých prípadoch vnútroštátne právo nie je v súlade⁸⁵ s európskym právom, avšak k odhaleniu týchto prípadov prichádza až vtedy, keď konkrétny rómsky občan začne svoj konkrétny prípad riešiť na európskej úrovni. To si však vyžaduje nielen právne povedomie ale najmä dostatočné zdroje v podobe času či peňazí. V mnohých ďalších prípadoch je pre sudcov veľmi ťažké pochopiť súvislosť medzi porušovaním práv Rómov a ich etnickým

⁷⁸ <http://fra.europa.eu/en/theme/roma>

⁷⁹ <http://www.errc.org/cms/upload/file/roma-holocaust-factsheet%2520%25283%2529.pdf>

⁸⁰ <https://romediafoundation.wordpress.com/2013/02/07/forced-sterilization-of-romani-women-a-persisting-human-rights-violation/>

⁸¹ <http://www.amnesty.org/en/documents/eur01/007/2014/en/>

⁸² http://ec.europa.eu/justice/policies/discrimination/docs/com_2011_173_en.pdf

⁸³ <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/pmc3282005/>

⁸⁴ <http://www.euractiv.com/sections/social-europe-jobs/france-evicts-300-roma-week-311839>

⁸⁵ <http://www.errc.org/article/ostrava-case-dh-and-others-v-the-czech-republic/2945>

pôvodom a preto porušovateľov práv oslobodzujú na základe nedostatočných dôkazov⁸⁶.

Pochopte

Na úrovni EÚ jestvuje množstvo právnych nástrojov umožňujúcich zabezpečiť uplatňovanie základných práv rómskych občanov EÚ.

Charta základných práv EÚ⁸⁷ zakazuje akúkoľvek formu diskriminácie z dôvodu rasy, farby pleti, etnicity, sexuálnej orientácie či sociálneho pôvodu (Článok 21). Článok venujúci sa slobodám a solidarite upravuje aj právo na vzdelávanie (Článok 14) ako aj prístup k zdravotnej a lekárskej starostlivosti (Článok 35). Charta zároveň stanovuje požiadavku „na dôstojnú existenciu pre všetkých tých, ktorým chýbajú dostatočné zdroje“ (Článok 34).

Okrem toho jestvuje jeden právny predpis, ktorý konkrétne upravuje diskrimináciu na základe etnického pôvodu. Táto smernica je právne záväzná pre všetky členské štáty EÚ a vyžaduje od nich prijatie národnej legislatívy, ktorou by jej ustanovenia transponovali do svojich právnych poriadkov. Smernica č. 2000/43/ES⁸⁸ chráni Rómov pred diskrimináciou z dôvodu príslušnosti k národnostnej skupine v oblasti zamestnanosti, sociálnej ochrany a sociálneho zabezpečenia, dávok sociálnej starostlivosti, vzdelávania a prístupu k tovarom a službám. Smernica predpokladá ustanovenie tzv. orgánov pre rovnosť (equality bodies) v jednotlivých členských štátoch, ktoré by boli schopné spracúvať sťažnosti jednotlivcov proti diskriminácii z dôvodov stanovených v smernici.

Navyše, žiadne právo nejestvuje izolovane a musí byť vnímané v kontexte ostatných práv a právnych predpisov. Osoby rómskeho pôvodu, rovnako ako ostatní občania EÚ, majú napríklad zaručené právo na slobodný pohyb⁸⁹ (Smernica 2004/38/ES) a teda aj právo bezpodmienečne sa zdržiavať na území ktoréhokoľvek členského štátu EÚ po dobu troch mesiacov. Po uplynutí tohto časového obdobia sú povinní preukázať, že majú zamestnanie alebo dostatočné zdroje na živobytie (Články 6 a 7). Ak to nie sú schopní preukázať, možno ich označiť za „neodôvodnenú záťaž pre systém sociálnej starostlivosti“ (Článok 14), čo môže viesť k tomu, že stratia právo na pobyt a spolu s ním aj právo na poberanie akýchkoľvek sociálnych dávok. Toto sa však zvyčajne týka tých najchudobnejších v spoločnosti.

V súlade s Rámcovým dohovorom na ochranu národnostných menšín sú členské štáty Rady Európy povinné prijať konkrétne politiky zamerané na výslovnú ochranu menšín a na vytvorenie priaznivých podmienok na ich kultúrny rozvoj. Ide o prvý právne záväzný dokument venujúci sa ochrane menšinových práv. Na rozdiel od individuálnych práv sa zameriava na práva, ktoré výslovne uznávajú a ochraňujú konkrétne spoločenstvá. Tieto spoločenstvá pozostávajú z menšinového počtu príslušníkov v kontexte obyvateľstva daného štátu, ktorí sú však občanmi tohto štátu a ktorí sa od jeho obyvateľstva líšia etnickými, jazykovými či inými kultúrnymi znakmi (definícia OSN)⁹⁰. Avšak hoci ochrana menšinových práv bola medzi podmienkami pre pristúpenie nových členských štátov EÚ ako Rumunsko či Bulharsko, niektoré európske štáty⁹¹ ako napríklad Francúzsko, Grécko či Luxembursko doposiaľ nepodpísali alebo neratifikovali tieto odporúčania Rady Európy. V ostatných krajinách sa Dohovor formálne uplatňuje, avšak konkrétne práva často nie sú dostatočne chránené inštitúciami výkonnej moci.

Prípadové štúdie 5: Nútené sterilizácie rómskych žien

Kontext

Niektoré ženy trpia gynekologickými komplikáciami, ktoré môžu spôsobiť závažné zdravotné riziká a dokonca sa skončiť ich smrťou. V takýchto prípadoch sa sterilizácia považuje za zdravotnícku nevyhnutnosť. Avšak v priebehu ľudských dejín sa nútené sterilizácie používali aj ako prostriedok na zabránenie rozmnožovania príslušníkov náboženských či etnických skupín.

Keďže sterilizácia predstavuje zásah do telesnej integrity človeka a má následky na jeho budúci rodinný život,

⁸⁶ http://www.era-comm.eu/oldoku/adiskri/10_race_roma/2011_04_willers_en.pdf

⁸⁷ http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

⁸⁸ <http://eur-lex.europa.eu/lexuriserv/lexuriserv.do?uri=celex:32000l0043:en:html>

⁸⁹ <http://eur-lex.europa.eu/lexuriserv/lexuriserv.do?uri=ojl:2004:158:0077:0123:en:pdf>

⁹⁰ <http://www.ohchr.org/en/issues/minorities/pages/internationallaw.aspx>

⁹¹ <http://conventions.coe.int/treaty/commun/cherchesig.asp?nt=157&cm=&df=&cl=eng>

nedobrovoľná alebo nútená sterilizácia predstavuje porušenie hneď niekoľkých práv chránených Európskym dohovorom o ľudských právach.

Istá mladá štátna príslušníčka Slovenskej republiky rómskeho pôvodu, ktorá bola sterilizovaná počas pôrodu cisárskym rezom, nielenže skonštatovala, že pôrodníci porušili jej právo na ochranu pred mučením a právo na úctu k súkromnému a rodinnému životu ale navyše tvrdila, že ju sterilizovali pre jej rómsky pôvod.

Prípád

Počas pôrodu mladej slovenskej rodičky rómskeho pôvodu lekári zistili, že jej rozmnožovacie orgány sú v natoľko zúboženom stave, že akékoľvek ďalšie tehotenstvo v budúcnosti by mohlo predstavovať závažné zdravotné riziko. Lekári ihneď rodičku ústne informovali o náleze ako aj o vyplývajúcich záveroch a odporučili jej sterilizáciu, s ktorou súhlasila. Po vykonaní zákroku šokovaná rodička zistila, že už nikdy viac nebude môcť otehotnieť. Tvrdila, že nie celkom porozumela plnému významu slova „sterilizácia“, pretože informáciu o predmetnom zákroku dostala v pôrodných bolestiach a navyše nie vo svojom materinskom jazyku. Po zákroku trpela vážnymi psychologickými a zdravotnými následkami a tvrdila, že sa stala obeťou rasovej diskriminácie z dôvodu svojho rómskeho pôvodu. Vyjadrila presvedčenie, že sa jej to stalo preto, lebo Rómovia na Slovensku dlhodobo čelia diskriminácii a jej zdravotné záznamy výslovne uvádzali jej rómsky pôvod.

Proces

Mladá žena sa so svojím prípadom najskôr obrátila na slovenský súdny systém. Súd na každom stupni jej podnet zamietol na základe vnútroštátneho nariadenia o sterilizácii, podľa ktorého možno takýto zákrok v prípade ohrozenia života vykonať dokonca aj vtedy, ak s ním dotyčná osoba nesúhlasí. Inými slovami, vnútroštátne súdy na všetkých stupňoch rozhodli, že sterilizácia sa udiala v súlade so slovenskými zákonmi. Mladá žena sa neuspokojila s výsledkom súdnych pojednávaní a podala sťažnosť Európskemu súdu pre ľudské práva.

Rozhodnutie

Európsky súd pre ľudské práva po preskúmaní okolností prípadu rozhodol, že slovenské právne predpisy porušili viacero dôležitých medzinárodných dokumentov akým je napríklad Dohovor o ľudských právach a biomedicíne, ktorý stanovuje, že pacient musí dostať detailné informácie o možných následkoch lekárskeho zákroku ako aj o alternatívnych riešeniach. V dôsledku toho súd skonštatoval, že došlo k porušeniu Článku 3 (t.j. zákaz mučenia) a Článku 8 (t.j. právo na úctu k súkromnému a rodinnému životu) Európskeho dohovoru o ľudských právach.

Aby mohol posúdiť tvrdenie navrhovateľky o tom, že sa stala obeťou diskriminácie pre svoj rómsky pôvod, súd požiadal o pomoc komisára Rady Európy pre ľudské práva. Komisar skonštatoval, že v krajine je rozšírená nevôľa voči vysokej pôrodnosti medzi Rómami a že preto nemožno vylúčiť vplyv tohto postoja na rozhodnutie lekárov ženu sterilizovať. Napriek tomu v dôsledku nedostatku správ porovnávajúcich počet sterilizovaných žien rómskeho a slovenského pôvodu súd rozhodol, že nemá dostatok dôkazov, aby rozhodol, že táto konkrétna sterilizácia bola rasovo motivovaná.

Posúdenie

Tento prípad je názornou ukážkou toho, aké ťažké je diskrimináciu preukázať. Jestvuje viacero správ, napríklad správa organizácie Human Rights Watch z roku 1992 ale aj správy novšieho dáta (2003-2013)⁹², podľa ktorých došlo k sterilizácii veľkého počtu rómskych žien bez ich plného či informovaného vedomia. Tieto správy zdôrazňujú, že členovia zdravotníckeho personálu pacientkam často poskytovali zavádzajúce informácie alebo v styku s nimi používali nezrozumiteľný jazyk.

Avšak keďže v tomto prípade nebolo možné porovnať počet rómskych a slovenských žien, ktoré podstúpili sterilizáciu, súd považoval dostupné dôkazy za príliš neurčité, než aby na základe nich rozhodol o rasovom motive činu, čo len podčiarkuje náročnosť zisťovania a dokumentovania prípadov diskriminácie voči občanom rómskeho pôvodu.

⁹² <https://www.hrw.org/news/2003/07/21/joint-ngo-statement-issue-illegal-sterilization-romani-women-slovakia>

6

OBČIANSTVO
EÚ

TÉMA 6: OBČIANSTVO EÚ

Poznajte

Hoci história spoločného európskeho projektu sa začala písať v 50-tych rokoch minulého storočia a hoci o zavedení európskeho občianstva s presne definovanými právami a povinnosťami sa začalo uvažovať už v 60-tych rokoch minulého storočia, európske občianstvo sa nestalo skutočnosťou až do prijatia Maastrichtskej zmluvy v roku 1992. Od roku 1993 je každý občan členského štátu EÚ zároveň považovaný za občana Únie, t.j. za občana EÚ. Toto občianstvo vzniká priamo na základe Zmluvy o fungovaní Európskej únie a je čímisi „na dôvažok“ vzhľadom na to, že občianstvo EÚ nenahrádza občianstvo národné.

Každá osoba so štatútom občana EÚ je oprávnená užívať práva zahrnuté v zmluvách o EÚ. V týchto textoch sa výslovne spomínajú predovšetkým nasledujúce práva:

- > právo voľne sa pohybovať a bývať kdekoľvek na území Únie;
- > právo voliť a byť volený vo voľbách do Európskeho parlamentu a v komunálnych voľbách v členskom štáte, v ktorom sa občan EÚ momentálne zdržiava;
- > právo na konzulárnu ochranu zo strany zastupiteľstva iných členských štátov EÚ počas pobytu mimo vonkajších hraníc EÚ;
- > petičné právo oprávňujúce obrátiť sa na Európsky parlament, právo kontaktovať európskeho ombudsmana (mechanizmus EÚ na riešenie sťažností) a právo obracať sa na ostatné inštitúcie EÚ (vrátane Európskeho parlamentu, Európskej komisie a Rady) ako aj poradné orgány Únie v ktoromkoľvek úradnom jazyku Únie a dostať odpoveď v rovnakom jazyku.

Okrem týchto jestvujú aj ďalšie práva, na ktoré majú občania EÚ nárok, napríklad:

- > právo na prístup k záznamom Európskeho parlamentu ako aj k dokumentom Európskej komisie a Rady;
- > právo na rovný prístup k štátnej službe EÚ.

Lisabonská zmluva, ktorá vstúpila do platnosti v roku 2009, zaviedla nový mechanizmus nazvaný európska občianska iniciatíva (ECI)⁹³, ktorý občanom EÚ umožňuje žiadať Európsku komisiu, aby vyvinula zákonodarnú iniciatívu v určitej oblasti svojej pôsobnosti, za predpokladu, že zozbierajú dostatok podpisov od občanov stanoveného okruhu členských štátov a splnia niekoľko ďalších podmienok.

Pochopte

Práva, na ktoré má každý občan EÚ nárok, sú detailne vymenované v Zmluve o fungovaní Európskej únie⁹⁴ (ZFEÚ – Články 20 až 24); súčasne so vstupom Lisabonskej zmluvy⁹⁵ do platnosti v roku 2009 tieto práva získali aj ústavný štatút v súlade s Článkom 9 tejto Zmluvy.

Bleskový prieskum Eurobarometra zverejnený vo februári 2013⁹⁶ odhalil, že občania EÚ sú si stále viac vedomí a oboznámení s pojmom občianstva EÚ i s právami, ktoré k nemu prináležia: 81% respondentov sa vyslovilo, že tento pojem im je známy, hoci menej ako 50% z nich vedelo, čo presne znamená (v oboch prípadoch išlo o nárast oproti podobnému prieskumu z roku 2007). Avšak ďalšie vydanie Eurobarometra⁹⁷ zverejnené neskôr v tom istom roku ukázalo,

⁹³ ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome

⁹⁴ eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:12012E/TXT

⁹⁵ eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12007L/TXT

⁹⁶ ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_365_en.pdf

⁹⁷ ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb80/eb80_citizen_en.pdf

že stotožnenie sa respondentov s európskym občianstvom sa nepatrne oslabilo v porovnaní s predchádzajúcimi prieskumami – iba 59% respondentov vnímalo samých seba ako občanov Európskej únie a iba 20% z nich sa „určite“ cítilo byť občanmi EÚ.

V septembri 2015 Európska komisia rozbehla projekt verejných konzultácií o občianstve EÚ.⁹⁸ Projekt je akýmsi celoeurópskym internetovým prieskumom verejnej mienky, ktorý je považovaný za príležitosť pre občanov EÚ, aby vyjadrili svoje náhľady, názory a osobné skúsenosti s ochranou svojich práv v rámci EÚ ako aj svoje vnímanie nedostatkov a/alebo obmedzení. Na projekte sa môže zúčastniť každý občan EÚ, keďže je prístupný na internete vo všetkých úradných jazykoch Únie. Projekt konzultácií potrvá až do 7. decembra 2015 a zverejnenie jeho výsledkov sa očakáva na jar 2016.

Právo na slobodný pohyb a pobyt v rámci Únie

V súlade s Článkom 21 Zmluvy o fungovaní Európskej únie má každý občan Únie právo voľne sa pohybovať a bývať kdekoľvek na území ktoréhokoľvek iného členského štátu EÚ pri splnení určitých podmienok. Smernica komisie z roku 2004⁹⁹ detailnejšie definuje špecifické pravidlá, ktoré s týmto právom súvisia; tieto zahŕňajú právo pohybu za účelom hľadania si práce, študovania, pracovania a právo na trvalý pobyt po uplynutí piatich rokov pobytu v inom členskom štáte.

Podľa najnovších údajov zverejnených Európskou komisiou¹⁰⁰ viac ako 14 miliónov občanov EÚ sa v súčasnosti stabilne (t.j. dlhodobo) zdržiava na území iného členského štátu. Od zavedenia občianstva EÚ boli v určitých prípadoch v platnosti dočasné obmedzenia práva na pobyt pre občanov nových členských štátov; v súčasnosti (t.j. v roku 2015) napríklad platia obmedzenia vo vzťahu k chorvátskym občanom EÚ.¹⁰¹

Právo voliť a byť volený (volebné práva)

Občania EÚ, ktorí žijú na území iného členského štátu EÚ, majú právo voliť a byť volení v komunálnych voľbách ako aj vo voľbách do Európskeho parlamentu konaných v danej krajine, a to za rovnakých podmienok ako občania tohto štátu. Na druhej strane sa môžu vyskytnúť rôzne obmedzenia pre voľby do národného parlamentu príslušného členského štátu ako aj pre referendá; takisto vo voľbách do Európskeho parlamentu môžu občania EÚ voliť iba v jednej krajine. Volebné práva sú komplexne upravené Smernicou EÚ z roku 1993.¹⁰²

Posledné voľby to Európskeho parlamentu v roku 2014 boli sprevádzané konkrétnou snahou o zvýšenie účasti občanov EÚ na európskej politickej debata; avšak nevedlo to k zvýšeniu celkovej volebnej účasti, ktorá zostala relatívne nízka, na úrovni 42,6%.¹⁰³

Právo na diplomatickú a konzulárnu ochranu

Podľa zmlúv EÚ majú občania každého členského štátu právo využívať diplomatické a konzulárne služby ktoréhokoľvek iného členského štátu, ak ich domovská krajina v danej krajine nemá diplomatické zastúpenie (t.j. veľvyslanectvo či konzulát), ak je zastupovanie honorárnym konzulom nedostupné a za podmienky, že sa vedia preukázať dokladom totožnosti.

Ďalšie podrobnosti o tejto téme možno nájsť na webovom sídle nazvanom Konzulárna ochrana občanov Európskej únie

⁹⁸ <https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/EUCitizenship>

⁹⁹ eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:158:0077:0123:en:PDF

¹⁰⁰ europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-9_en.htm

¹⁰¹ ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1067&langId=en

¹⁰² eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:31993L0109

¹⁰³ www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/turnout.html

v zahraničí.¹⁰⁴

Petičné právo oprávňujúce obracať sa na Európsky parlament a európskeho ombudsmana

Článok 24 ZFEÚ umožňuje občanom EÚ predkladať iniciatívy priamo Európskemu parlamentu ako aj európskemu ombudsmanovi.

Petičné právo oprávňujúce občanov EÚ obracať sa na Európsky parlament, zakotvené v Článku 227 ZFEÚ a v Článku 44 Charty základných práv, možno uplatniť vtedy, ak sa záležitosť týka jednej oblasti pôsobnosti EÚ a zároveň má priamy vplyv na predkladateľov petície. Posledná požiadavka je vykladaná veľmi zoširoka. Európsky parlament každý deň prijme priemerne tri petície. Absolútny počet predložených petícií ako aj podiel tých, ktoré sa považujú za oprávnené, sa v priebehu posledného desaťročia zvýšil. V rokoch 2009 až 2012¹⁰⁵ petície týkajúce sa základných práv predstavovali pomernú väčšinu všetkých predložených petícií. Príkladom petície predloženej Európskemu parlamentu, ktorá doposiaľ (t.j. ku koncu roka 2015) nebola vyriešená, je petícia obyvateľov údolia Susa¹⁰⁶, podporovaných miestnymi úradmi, v ktorej vyjadrili svoje obavy z možných vplyvov výstavby vysokorýchlostného železničného spojenia spájajúceho francúzsky Lyon s talianskym Turínom na životné prostredie a verejné zdravie.

Občania EÚ sa môžu obrátiť na európskeho ombudsmana¹⁰⁷ najmä v prípadoch neschopnosti či korupcie vo verejnej správe, akými sú napríklad administratívne nerovnosti, neférový prístup či diskriminácia; zneužitie právomocí; odmietnutie poskytnutia informácií alebo poskytnutie neúplných informácií či neodôvodnené prieťahy v konaní. Petíciu možno zaslať buď elektronicky, klasickou poštou alebo e-mailom; možno ju adresovať buď priamo ombudsmanovi alebo prostredníctvom poslanca Európskeho parlamentu.

Európsky ombudsman má právomoc¹⁰⁸ posúdiť, či prípad neschopnosti či korupcie vo verejnej správe vyžaduje ďalšie vyšetrovanie alebo objasnenie; následne môže záležitosť postúpiť na príslušnú inštitúciu, pomôcť jej hľadať riešenie a v prípade potreby pre danú inštitúciu vypracovať odporúčania.

Právo obracať sa na európske inštitúcie a dostať odpoveď v rodnom jazyku občana EÚ

Prostredníctvom siete nazvanej Europe Direct¹⁰⁹ môže každý občan EÚ klásť otázky zástupcom inštitúcií EÚ týkajúce sa ich pôsobenia, a to rôznymi spôsobmi, či už telefonicky vo všetkých úradných jazykoch Únie alebo cez e-mail, cez chat alebo cez sieť¹¹⁰ informačných stredísk, dokumentačných stredísk a hovorcov v každej krajine EÚ.

¹⁰⁴ ec.europa.eu/consularprotection/content/home_en

¹⁰⁵ www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuld=FTU_2.1.4.html

¹⁰⁶ <https://www.opendemocracy.net/michele-monni/italian-politics-and-no-tav-movement-resiliency-or-failure-of-citizen-activism>

¹⁰⁷ www.ombudsman.europa.eu/en/home.faces

¹⁰⁸ www.ombudsman.europa.eu/atyourservice/whocanhelpyou.faces#/page/4

¹⁰⁹ europa.eu/contact/

¹¹⁰ europa.eu/contact/meet-us/index_en.htm

Právo na prístup k záznamom Európskeho parlamentu, Európskej komisie a Rady

V súlade s Článkom 15 ZFEÚ majú občania a obyvatelia členských štátov EÚ právo na prístup k dokumentom všetkých troch hlavných inštitúcií Európskej únie – teda Európskeho parlamentu¹¹¹, Európskej komisie¹¹² a Rady¹¹³ – prostredníctvom ich príslušných registrov. Register sa v tomto prípade chápe ako databáza dokumentov a informácií o aktivitách danej inštitúcie a pozostáva zo súborov akými sú agendy, zápisnice z rokovaní, návrhy dokumentov a podobne.

Toto právo umožňuje občanom EÚ prístup k množstvu dokumentov; napriek tomu sa vyskytnú obmedzenia v prístupe k určitým druhom dokumentov. Príkladom takýchto dokumentov je ešte stále silno obmedzený prístup k návrhom dokumentov týkajúcich sa Transatlantického obchodného a investičného partnerstva (TTIP).¹¹⁴ Priebeh rokovaní bol charakteristický všeobecným nedostatkom transparentnosti a stal sa preto terčom ostrej kritiky mnohých európskych organizácií, iniciatív a záujmových skupín. Európska komisia sa v roku 2014 zaviazala¹¹⁵ zvýšiť transparentnosť rokovaní; následne čiastočne odtajnila texty, ktoré boli predmetom rokovaní¹¹⁶, to však iba nepatrne utišilo kritikov¹¹⁷, ktorí zmluve vyčítajú, že je dohadovaná za zatvorenými dverami. Množstvo sťažností v podobnom duchu bolo adresovaných aj Európskemu ombudsmanovi¹¹⁸.

Európska občianska iniciatíva

V súlade s Článkom 24 ZFEÚ je každý občan EÚ oprávnený iniciovať tzv. európsku občiansku iniciatívu (EOI). Ide o procedúru, ktorá umožňuje jednotlivcom obracať sa na Európsku komisiu so žiadosťou (alebo s návrhom), aby uplatnila svoju zákonodarnú iniciatívu v konkrétnej oblasti, v ktorej je na to oprávnená. Aby mohla byť EOI považovaná za prijateľnú, musí spĺňať niekoľko podmienok: predovšetkým musí byť zostavený výbor pozostávajúci najmenej zo siedmich občanov EÚ zo siedmich rôznych členských štátov EÚ, ktorý v priebehu jedného roka musí zhromaždiť jeden milión podpisov občanov EÚ pochádzajúcich najmenej zo siedmich rôznych členských štátov EÚ ako aj minimálny počet žiadateľov¹¹⁹ z každého z týchto štátov.

Ku koncu roka 2015 spolu tri EOI¹²⁰ splnili kritériá a dostali formálnu odpoveď od Európskej komisie. Týkali sa požiadavky, aby právo na vodu a hygienu bolo zaradené medzi základné ľudské práva; požiadavky, aby embryám bolo priznané právo na život; a požiadavky na zákaz vivisekcií a ďalších pokusov na zvieratách. Hoci všetky tri EOI boli zaregistrované medzi májom a júnom 2012, Európska komisia dodnes nevyvinula žiadnu zákonodarnú iniciatívu v žiadnej z troch oblastí. Medzi ostatné EOI, ktorým sa nepodarilo splniť stanovené požiadavky, patria najmä európska iniciatíva za pluralitu médií¹²¹ a európska iniciatíva „Nechaj ma hlasovať“¹²² týkajúca sa volebného práva.

¹¹¹ www.europarl.europa.eu/RegistreWeb/search/simpleSearchHome.htm?language=EN

¹¹² ec.europa.eu/transparency/regdoc/?fuseaction=search

¹¹³ www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/

¹¹⁴ www.euractiv.com/sections/trade-society/ttip-dummies-311161#group_extlinks

¹¹⁵ trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1205&title=Opening-the-windows-Commission-commits-to-enhanced-transparency-in-TTIP

¹¹⁶ trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1230

¹¹⁷ www.theguardian.com/business/2014/dec/08/transatlantic-trade-partnership-ttip-dividing-europe-cecilia-malmstroem-washington-debut

¹¹⁸ www.euractiv.com/sections/trade-society/ttip-papers-published-eu-ombudsman-demands-more-transparency-311088

¹¹⁹ ec.europa.eu/citizens-initiative/public/signatories

¹²⁰ ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/finalised/answered

¹²¹ www.euroalter.com/projects/european-initiative-for-media-pluralism

¹²² ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/obsolete/details/2012/000006

Organizátorom EOI požadujúcej, aby sa voda a hygiena stala verejným blahom, sa podarilo zhromaždiť takmer dva milióny podpisov a vzbudiť širokú mediálnu odozvu pred poslednými voľbami do Európskeho parlamentu ako aj po nich. Iniciatíva sa dočkala podpory aj zo strany oficiálnych štruktúr EÚ. Na jednej strane ju podporil Hospodársky a sociálny výbor,¹²³ konzultačný orgán zastupujúci rôzne sociálne a hospodárske záujmové skupiny v rámci EÚ; na druhej strane až štyria z piatich kandidátov na post predsedu Európskej komisie sa vo verejných vyjadreniach počas svojej volebnej kampane v roku 2014 zaviazali k uplatňovaniu princípu formulovaného v iniciatíve. Napokon v septembri 2015 iniciatívu oficiálne podporil aj Európsky parlament formou plenárneho hlasovania¹²⁴ a požiadal Európsku komisiu, aby okrem iného "brala vážne obavy a varovania vyjadrené občanmi v podobných petíciách a aby na ne odpovedala skutkami".¹²⁵

Kritici modelu európskych občianskych iniciatív najčastejšie vyčítajú fakt, že Európska komisia má právomoc rozhodovať o tom, či konkrétnu iniciatívu na ďalšie konanie prijme alebo nie,¹²⁶ a najmä to, že ku koncu roka 2015 ani jediná EOI nevedla k prijatiu oficiálnej legislatívy, hoci posledný vývoj v prípade EOI požadujúcej zaradiť právo na vodu a hygienu medzi základné ľudské práva naznačuje, že sa predsa len dočkáme zákonodarnej iniciatívy na európskej úrovni.

Dňa 28. októbra 2015 Európsky parlament drvivou väčšinou schválil správu¹²⁷ poslanca EP Györgyho Schöpflina o EOI. V správe sa y, že „bez ohľadu na kritériá úspešnosti sa [EOI] doposiaľ nepodarilo dosiahnuť“ svoj cieľ, čo možno dokumentovať skutočnosťou, že „ani jediná iniciatíva doposiaľ nevedla k zákonodarnej iniciatíve“. Napriek tomu zostáva model EOI prvým nástrojom nadnárodnej participatívnej demokracie, ktorý občanom EÚ umožňuje priamo sa angažovať vo vzťahu k inštitúciám EÚ.

¹²³ www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.about-the-committee

¹²⁴ www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0294+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN

¹²⁵ www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0294+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN

¹²⁶ ec.europa.eu/citizens-initiative/public/how-it-works/registration

¹²⁷ www.citizens-initiative.eu/wp-content/uploads/2015/10/AFCO_report_final.pdf

Prípadové štúdie 6: Strata Občianstva

Kontext

Vo všeobecnosti platí, že národné vlády majú právo rozhodovať o procesoch vedúcich k získaniu či strate občianstva svojej krajiny. Avšak v členských štátoch Európskej únie (EÚ) je táto situácia komplikovaná skutočnosťou, že každý občan každého členského štátu je zároveň držiteľom občianstva EÚ.

Bolo to práve toto špecifikum, ktoré pánu Rottmannovi¹²⁸ umožnilo predniesť svoj prípad Súdnemu dvoru Európskej únie, keď mu hrozilo, že by mohol prísť o svoje nemecké občianstvo.

Prípad

Pán Rottmann sa narodil v Rakúsku ako rakúsky občan. V roku 1995 sa presťahoval do Mníchova v Nemecku po tom, čo príslušné úrady v Rakúsku začali vyšetrowanie jeho osoby pre podozrenia z podvodu. O dva roky neskôr naňho vydali zatykač.

Neskôr toho istého roka požiadal pán Rottmann o nemecké občianstvo, ktoré mu v roku 1999 aj udelili. Počas procesu vybavovania žiadosti pán Rottmann zatajil skutočnosť, že na jeho osobu bol vydaný zatykač. Podľa rakúskeho právneho poriadku rakúsky štátny príslušník automaticky stráca rakúske občianstvo v momente, keď získa občianstvo inej krajiny. Pán Rottmann sa stal nemeckým občanom a z toho dôvodu stratil svoje rakúske občianstvo.

Príslušné úrady spolkovej krajiny Bavorsko, kde sa pán Rottmann usadil, boli následne informované rakúskymi orgánmi o trestnom konaní vedenom proti pánu Rottmannovi. Na základe toho, že túto skutočnosť bol zatajil počas procesu vybavovania svojej žiadosti o občianstvo, nemecké úrady jeho občianstvo zrušili a pán Rottmann sa stal osobou bez štátnej príslušnosti, čo znamenalo, že viac nebol občanom žiadnej krajiny.

Vtedy sa pán Rottmann proti tomuto rozhodnutiu odvolal na Bavorský správny súd, ktorý sa v roku 2005 stotožnil s rozhodnutím vládných úradov. Pán Rottmann sa následne odvolal na Nemecký spolkový správny súd, ktorý prípad postúpil na Súdny dvor Európskej únie.

Proces

Nemecký súd požiadal Súdny dvor Európskej únie o odpoveď na dve základné otázky:

> Jestvuje niečo, čo by akokoľvek obmedzovalo právomoc členských štátov EÚ rozhodovať o nadobúdaní a odoberaní národného občianstva vo svetle skutočnosti, že strata občianstva členského štátu EÚ by zároveň znamenala stratu občianstva EÚ? A v prípade, že áno:

> Mali by sa členské štáty EÚ čiastočne, dočasne alebo úplne zdržať rozhodnutí o odobratí občianstva, ak by tieto zároveň mali viesť k strate občianstva EÚ?

Rozhodnutie

V marci 2010 Súdny dvor Európskej únie vo veci rozhodol nasledujúcim spôsobom¹²⁹:

> Právomoc členských štátov EÚ rozhodnúť o odobratí občianstva jednotlivcom, ktorí ho získali vďaka podvodu alebo zamlčaniu dôležitých informácií, nie je v rozpore s právom EÚ, ani keby takéto rozhodnutie malo ovplyvniť ich občianstvo EÚ.

> Avšak odobratie občianstva členského štátu, ktoré vedie k stavu bez štátnej príslušnosti, už spadá do pôsobnosti práva EÚ, keďže príslušná osoba zároveň stráca občianstvo EÚ.

> Z tohto dôvodu právo EÚ vyžaduje, že v prípadoch, keď by sa občan EÚ mal stať osobou bez štátnej príslušnosti v dôsledku straty občianstva členského štátu, môžu národné vlády takéto rozhodnutie prijať iba vtedy, ak je to vo verejnom záujme a ak toto rozhodnutie spĺňa zásadu primeranosti.

¹²⁸ ec.europa.eu/dgs/legal_service/arrets/08c135_en.pdf

¹²⁹ eudo-citizenship.eu/docs/Rottmann_case.pdf

> Pri rozhodovaní o tom, či je primerané zbaviť osobu občianstva, musia príslušné úrady členského štátu zohľadniť prípadné následky rozhodnutia na stratu práv, ktoré EÚ garantuje príslušnej osobe ako aj jej rodinným príslušníkom, závažnosť priestupku, čas uplynulý medzi naturalizáciou a odobratím občianstva ako aj to, či má príslušná osoba možnosť opätovne získať svoje pôvodné občianstvo.

Prípád sa následne vrátil pred Nemecký spolkový správny súd, ktorý mal rozhodnúť, či rozhodnutie o odobratí občianstva spĺňa zásadu primeranosti a verejného záujmu. Úplné znenie jeho rozsudku možno nájsť tu¹³⁰.

Posúdenie

Tento rozsudok ukazuje, že Súdny dvor Európskej únie je stále viac ochotný zasahovať aj do oblastí, ktoré sa v minulosti považovali za výlučnú pôsobnosť národných štátov – v tomto prípade do rozhodovania o tom, komu má alebo nemá byť udelené či odobraté občianstvo. Avšak rozhodnutie súčasne zdôrazňuje hranice, za ktoré Súdny dvor Európskej únie nie je ochotný ísť – v tomto prípade tým, že ponecháva konečné rozhodnutie o odobratí občianstva na posúdenie vnútroštátnych úradov, ak toto spĺňa zásadu primeranosti a verejného záujmu.

Rozsudok zároveň ukazuje, že občianstvo EÚ je viac než len rečnickým obratom. Ako skonštatoval Súdny dvor Európskej únie, občianstvo zahŕňa určité práva a tieto práva musia byť zohľadnené pred vynesení rozhodnutia o odobratí občianstva na národnej úrovni.

¹³⁰ curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=75336&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=395939

CITIZENRIGHTS
EUROPEAN ALTERNATIVES